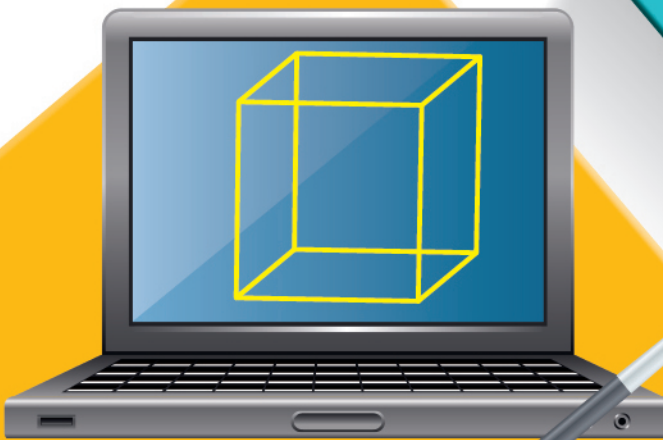
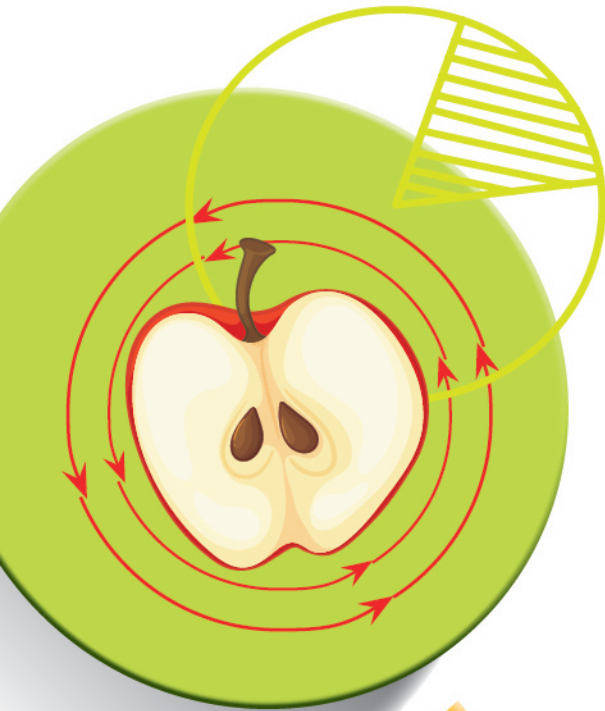

МАТЕМАТИКА

ЧАСТИНА 1

4

Олександр Істер

МАТЕМАТИКА

підручник для 4 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 1

Київ
«Генеза»
2021

ПРИВІТ, ДРУЗІ!

Незабаром ви закінчите початкову школу і станете п'ятикласниками і п'ятикласницями. Будете більш самостійними, вправними, дорослими. Розв'язуватимете складніші завдання, зокрема і з математики. Правда ж, хочеться бути й розумнішими? У цьому допоможе вам наш підручник.

Повторюйте, вивчайте нове, учіться розв'язувати життєві задачі, міркуйте над головоломками для неледачих діток, досліджуйте і робіть висновки у проєктній діяльності, перевіряйте себе у підсумкових роботах.

Обіцяємо: буде цікаво і, головне, корисно!

Як орієнтуватись у підручнику? З нашими умовними позначеннями це – легко!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

- – початок уроку
- – вправи для домашнього виконання
- – вправи підвищеної складності
- – «життєві задачі»
- – «цікаві задачі для діток неледачих»
- – завдання рубрики «Ми – українці!»
- – усні вправи
- – вправи на повторення
- – постав відповідний знак арифметичної дії
- – постав відповідний знак порівняння
- – обчисли «кругові» вирази

Хай наш підручник надійно підготує вас до 5 класу. Щастя вам у навчанні й житті!

*Автор
Видавництво*

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАТЬ ЗА 1-3 КЛАСИ

**Нумерація чисел першої сотні.
Додавання та віднімання двоцифрових чисел
без переходу через десяток**

- У** 1. 1) Яке число в лічбі слідує за числом 18? 27? 39? 98?
2) Яке число передує числу 17? 38? 41? 90?
3) Яке найбільше одноцифрове число ти знаєш? Яке число в лічбі слідує за цим числом? Скільки цифр воно має?
4) Яке найбільше двоцифрове число ти знаєш? Яке число в лічбі слідує за цим числом? Скільки цифр воно має?

2. Запиши числа 40, 19, 9, 27, 23, 45, 17, 29 у порядку спадання.

- **3.** Обчисли та розшифруй назву одного з державних символів України. Для цього накресли в зошиті таку таблицю та запиши замість знаків питання відповідні літери.

А $27 - 20$

П $30 - 10$

О $40 + 30$

Р $50 + 1$

20	51	7	20	70	51
?	?	?	?	?	?

- У** 4. $27 + 10$ $32 + 11$ $42 - 10$
 $37 - 14$ $21 + 32$ $54 - 13$

5. Випиши та обчисли спочатку вирази на додавання, а потім – на віднімання.

$49 - 13$

$52 + 14$

$37 + 2$

$43 - 21$

$15 + 42$

$85 - 3$

$59 - 40$

$37 + 10$

- **6.** Запиши числа 23, 37, 8, 27, 17, 32, 41, 19 у порядку спадання.

- **7.** Випиши та обчисли спочатку вирази на віднімання, а потім – на додавання.

$43 + 5$

$37 - 14$

$43 + 14$

$49 - 20$

$39 - 6$

$25 + 32$

$39 + 20$

$58 - 17$

 8. Шоколадка коштує 26 грн. Чи можна на 100 грн купити 4 шоколадки?

 9. Олесь назвав деяке число. Марійка додала до нього 8, а Оленка відняла від нього 11. На скільки число, яке отримала Марійка, більше за число, яке отримала Оленка?

Додавання та віднімання з переходом через десяток. Прості сюжетні задачі

 1. Виконай дію.

$37 + 3$

$52 + 8$

$40 - 4$

$50 - 7$

2. Виконай додавання. Перевір додавання відніманням.

$54 + 7$

$48 + 9$

$37 + 8$

$67 + 4$

3. Виконай віднімання. Перевір віднімання додаванням.

$42 - 7$

$38 - 9$

$51 - 4$

$25 - 8$

4. Обчисли кожний вираз кількома способами.

$17 + 45$

$25 - 18$

$48 + 27$

$53 - 19$

 5. Склади та обчисли «кругові» вирази.

$45 + 19 = \square$

$\square - 18 = \square$

$\square + 27 = \square$

$\square - 31 = \square$

$\square + 42 = \square$

$\square - 39 = \square$

6. За тиждень магазин електроніки продав 25 планшетів і 9 ноутбуків. Скільки всього девайсів продав магазин за тиждень?

До задачі склади та розв'яжи дві обернені.

 7. Обчисли та виконай перевірку.

$32 + 8$

$90 - 5$

$74 + 9$

$35 - 18$

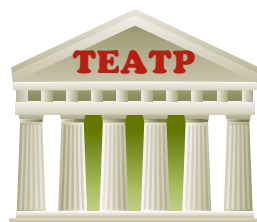
- 8. У театр пішло 22 учні, з них 9 – хлопці. Скільки дівчат пішло до театру? До задачі склади та розв'яжи дві обернені.

Хл. – 9

Дів. – ?

22 уч.

- 9. Лікар прописав хворому приймати по 2 пігулки ліків 3 рази на день протягом 14 днів. Упаковка ліків містить 30 таблеток. Скільки упаковок треба купити на курс лікування?

- 10. Між цифрами 9 9 9 9 постав знаки арифметичних дій так, щоб у відповіді отримати число 100.

Дія множення. Таблиці множення.
Складені сюжетні задачі

1. Заміни додавання множенням та обчисли.

$$3 + 3 + 3 + 3$$

$$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5$$

$$7 + 7 + 7$$

$$9 + 9 + 9 + 9 + 9$$

- 2. $7 \cdot 8 \bigcirc 9 \cdot 6$ $8 \cdot 10 \bigcirc 9 \cdot 7 + 10$
 $9 \cdot 3 - 10 \bigcirc 3 \cdot 6$ $5 \cdot 5 + 5 \bigcirc 6 \cdot 6 - 6$
 $4 \cdot 5 + 11 \bigcirc 5 \cdot 6$ $(7 + 2) \cdot 3 \bigcirc (4 + 6) \cdot 2$

3. Які два числа треба помножити, щоб отримати 18? 25? 35? 40? Запиши всі можливі рівності.

- 4. Обчисли. Розташуй відповіді в порядку зростання та прочитай прізвище видатного українського письменника. Дізнайся з інтернету про його життєвий та творчий шлях.

Р $5 \cdot 4 + 13$

О $9 \cdot 3 + 8 \cdot 5$

К $10 \cdot (3 + 2) + 11$

А $5 \cdot (4 + 3)$

Н $7 \cdot 2 + 4 \cdot 9$

Ф $7 \cdot 8 - 37$

 5. Сергійко сказав, що добуток двох чисел завжди більший за суму цих чисел або дорівнює їй ($2 \cdot 2 = 2 + 2$), а Наталка сказала, що він помиляється. Хто з учнів має рацію? Наведи приклади.

6. У магазин завезли ящик апельсинів масою 16 кг та 3 ящики мандаринів по 9 кг. Чого завезли більше – апельсинів чи мандаринів? На скільки кілограмів?

 7. Для кожної машини знайди свій гараж.

				
39	$7 \cdot 8 + 13$	$37 - 4 \cdot 5$	$9 \cdot 3 + 2 \cdot 6$	42
				
51	$(9 - 3) \cdot 7$	$9 \cdot 8 - 14$	$4 \cdot 7 + 23$	58
				
17				69

 8. Майстриня за робочий день розписала 12 писанок, а кожна з двох її учениць – по 9. Скільки всього писанок вони розписали втрьох за робочий день? Розв'яжи задачу діями та виразом.

 9. У Марійки є купюра у 50 грн і 3 монети по 5 грн. Чи вистачить цих грошей, щоб придбати коробку цукерок, яка коштує 62 грн?

 10. Марко та Улянка грають у таку гру: за один хід з купки камінців дозволяється брати 1 або 2 камінці. Виграє той, хто забере останній камінець. Починає гру Улянка. Хто з друзів виграє у разі правильної гри, якщо в купці 5 камінців? 6 камінців?

Дія ділення. Зв'язок дій множення та ділення. Задачі на множення та ділення

1. Як називають компоненти дій у кожній рівності?

$$5 + 2 = 7? \quad 7 \cdot 5 = 35? \quad 10 : 2 = 5? \quad 9 - 3 = 6?$$

2. Обчисли. З кожної рівності на множення склади по дві рівності на ділення.

$$9 \cdot 3 \quad 7 \cdot 8 \quad 6 \cdot 4 \quad 5 \cdot 9$$

3. $72 : 8 + 13$ $\bigcirc$ $30 - 36 : 6$ $10 : 1 - 63 : 9$ $\bigcirc$ $24 : 6 + 0 : 8$
 $8 \cdot 2 + 8 : 2$ $\bigcirc$ $6 \cdot 3 + 6 : 3$ $15 + 32 : 8$ $\bigcirc$ $4 \cdot 6 - 18 : 2$

4. До кожної задачі знайди вираз для її розв'язання. Обчисли. За виразом, що залишився, склади задачу про Катруся та Марка, яка б ним розв'язувалася.

1. У соціальній мережі Катруся підписана на 8 сторінок, а Марко – на 4 сторінки менше, ніж Катруся. На скільки сторінок підписаний Марко?

2. У шкільних змаганнях з легкої атлетики брало участь 8 команд по 4 спортсмени. Скільки всього учнів брало участь у змаганнях?

3. Катрусі треба записати 8 фільмів на флешки. На одну флешку можна записати 4 фільми. Скільки флешок потрібно дівчинці?

$$8 + 4$$

$$8 - 4$$

$$8 \cdot 4$$

$$8 : 4$$

5. Заповни $\square$ такими числами, а $\bigcirc$ знаками арифметичних дій, щоб значення всіх виразів дорівнювали 40. Які з виразів мають два розв'язки?

$63 : 7 \bigcirc \square$

$56 : 8 \bigcirc \square$

$\square \bigcirc 3 \cdot 7$

$32 : 8 \bigcirc \square$

$\square \bigcirc 18 : 6$

$7 \cdot 8 \bigcirc \square$

 6. Запиши порядок дій у кожному виразі за зразком та обчисли.

$$\begin{array}{r} 2 \quad 1 \\ 39 - 36 : 9 \end{array}$$

$42 : 7 + 13$

$(7 + 8) : 3$

$27 : (11 - 2)$

$7 \cdot 3 + 42 : 7$

$37 - 48 : (9 - 3)$

 7. Порівняй та розв'яжи задачі.

1. Господиня розклала 35 груш на купки, по 5 груш у кожній. 4 таких купки вона продала. Скільки купок залишилося продати господині?

2. Господиня розклала 35 груш на 5 купок порівну. 3 однієї купки вона продала 6 груш. Скільки груш залишилося в цій купці?

 8. **Проектна діяльність.** За санітарними нормами маса рюкзака з підручниками в учнів молодших класів має становити десятую частину маси тіла. Знайди масу свого рюкзака. Чи дотримано санітарні норми?

Доповни алгоритм і виконай дії.

1. Дізнатися масу свого тіла.
2. З допомогою дорослих знайти десятую частину маси свого тіла.
3. Знайти масу рюкзака з підручниками та зошитами.
4. ...

 9. Чи можна розкласти 36 горіхів на 5 купок (не обов'язково рівних між собою), щоб кількість горіхів у кожній купці була непарною?

Нумерація трицифрових чисел. Розрядні доданки. Порівняння трицифрових чисел

1. 1) Прочитай числа кожного розряду.

Сотні (III розряд)	Десятки (II розряд)	Одиниці (I розряд)
сто	<u>десять</u>	один
<u>двісті</u>	двадцять	два
триста	тридцять	три
чотириста	сорок	<u>чотири</u>
<u>п'ятсот</u>	<u>п'ятдесят</u>	п'ять
шістсот	шістдесят	шість
<u>сімсот</u>	сімдесят	сім
вісімсот	вісімдесят	<u>вісім</u>
дев'ятсот	дев'яносто	дев'ять

2) Назви трицифрові числа, які підкреслено: _____,

_____ , ~~~~~.

3) Назви три числа, утворені двома розрядними числами, які не підкреслено.

2. Запиши число, яке складається з:

1) 5 сот. 3 дес. 1 од.;

2) 9 сот. 5 дес.;

3) 7 сот. 8 од.;

4) 3 сот.;

5) 9 сот. 5 дес. 4 од.;

6) 8 сот. 8 дес. 8 од.

3. Скільки сотень, десятків та одиниць у числі 870? 329? 415? 105? 700? 528?

4. Запиши числа 729; 830; 406; 311; 900; 158 у вигляді суми розрядних доданків.

5. Розташуй числа в порядку зростання та прочитай назву одного з найбільших міст України.

(P) 270 , (I) 318, (X) 215,

(B) 395, (A) 245, (K) 302.

Михайло Щербаков.
Шлях на південь

6. Перемалюй у зошит таблиці та заповни за зразком.

Сотні	Де- сятки	Оди- ниці	Число
4	9	2	492
3	0	7	
5	1	9	
8	0	0	
1	7	0	

Число	Сотні	Де- сятки	Оди- ниці
319	3	1	9
528			
700			
120			
409			

7. 317 ○ 319
720 ○ 702

408 ○ 407
125 ○ 152

389 ○ 392
411 ○ 411

8. На день народження прийнято дарувати букет з непарної кількості квітів. Ціна одного тюльпана 26 грн. У Юрка є 200 грн. З якого найбільшого числа тюльпанів він може купити букет Ганнусі на день народження?

9. Скільки всього є трицифрових чисел, у яких кількість сотень у 2 рази більша за кількість десятків, а кількість десятків на 1 більша за кількість одиниць? Запиши ці числа.

Усне додавання та віднімання трицифрових чисел. Складені сюжетні задачі

1. $300 + 200$ $700 - 200$ $400 + 95$ $920 - 300$
 $205 + 700$ $735 - 100$ $209 - 420$ $370 - 230$

2. Випиши та обчисли спочатку вирази на віднімання, а потім – на додавання.

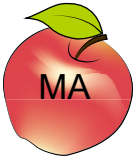
$700 + 120$
 $480 - 300$

$620 - 120$
 $560 - 170$

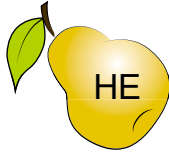
$210 + 90$
 $530 + 140$

 3. Обчисли. Запиши частини слів під значеннями виразів і прочитай українське прислів'я. Як ти його розумієш?

$370 - 50$

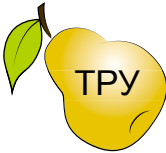
$240 - 60$

$320 - 120$

$720 + 250$

$550 - 130$

$150 + 450$

$130 + 90$

970
?

420	600
?	?

180	320
?	?

200	220
?	?

4. Розв'яжи рівняння.

$x - 270 = 130$

$x + 120 = 730$

$580 - x = 180$

5. В одному селищі 480 мешканців, що на 170 мешканців більше, ніж в іншому. Ці два селища утворили територіальну громаду. Скільки в ній громадян?

 6. Випиши та обчисли спочатку вирази на додавання, а потім – на віднімання.

	$720 - 400$	$800 + 130$	$620 + 170$	$850 - 150$	
	$350 + 50$	$470 - 320$	$360 - 80$	$480 + 70$	

 7. Розв'яжи рівняння.

$100 + x = 245$

$780 - x = 620$

$x + 70 = 230$

 8. У Христинки є хом'як Хомко. За місяць він з'їдає корму для хом'яків на 36 грн, моркви – на 16 грн та соняшникових зерен – на 10 грн. Скільки гривень щомісяця витрачають Христинчині батьки на утримання хом'яка?

9. Іван сказав, що частка чисел $a : a$ завжди дорівнює 1, а Іванка – що не завжди. Хто з дітей має рацію? Чому?

Письмове додавання та віднімання трицифрових чисел. Числові нерівності та нерівності зі змінною

1. Виконай письмово.

$$\begin{array}{r} +732 \\ \underline{+217} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +450 \\ \underline{+217} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +314 \\ \underline{+427} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -489 \\ \underline{-316} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -749 \\ \underline{-320} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -894 \\ \underline{-135} \end{array}$$

2. Обчисли та запиши титул вищого очільника козацтва в Україні. Дізнайся з інтернету, кого зображено на картині сучасної київської художниці Наталії Павлусенко.

Н $329 - 107$

Е $717 - 402$

Ь $809 - 145$

М $347 + 182$

Г $135 + 425$

Т $409 + 218$

А $690 - 152$

560	315	627	664	529	538	222
?	?	?	?	?	?	?

3. Обчисли окремими діями.

$127 + 318 - 240$

$629 - 105 + 430$

$320 + (523 - 105)$

$937 - (317 + 129)$

4. Які з нерівностей є істинними?

$5 + 9 > 15$

$12 + 1 + 2 > 1 + 12 + 1$

$7 \cdot 8 + 1 > 50$

$13 \cdot (17 - 16) < 13 \cdot 0$

$40 : 8 - 2 < 3$

$9 \cdot 3 + 11 < 4 \cdot 10$

5. Запиши до кожної нерівності по два таких значення змінної, щоб нерівності були істинними.

$317 + x > 500$

$x - 129 < 318$

$920 - x > 400$

6. Виконай письмово.

$$\begin{array}{r} + 521 \\ \underline{+ 137} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 320 \\ \underline{+ 418} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 325 \\ \underline{+ 517} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 378 \\ \underline{- 125} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 328 \\ \underline{- 210} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 787 \\ \underline{- 359} \end{array}$$

7. Запиши до кожної нерівності по два таких значення змінної, щоб нерівності були істинними.

$$472 - x < 180$$

$$x - 115 > 300$$

$$x + 129 > 520$$

8. Родина, яка проживає в будинку без лічильника тепла, щомісяця взимку сплачує за опалення 980 грн. А родина, яка проживає в такому самому будинку з тепловим лічильником, – 730 грн. На скільки гривень менше платить взимку родина з другого будинку?

9. Розгадай математичний ребус, у якому однаковими літерами позначено однакові цифри.

Письмове додавання та віднімання трицифрових чисел. Складені сюжетні задачі

1. Виконай дії письмово.

$$\begin{array}{r} - 397 \\ \underline{- 45} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 778 \\ \underline{- 60} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 47 \\ \underline{+ 63} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 127 \\ \underline{+ 483} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 370 \\ \underline{- 168} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 504 \\ \underline{- 183} \end{array}$$

2. Обчисли та запиши назву гір Східної Європи. Дізнайся з інтернету, на території яких країн вони розташовані.

A $137 + 461$

И $635 - 157$

П $213 + 387$

К $643 - 219$

Р $658 - 172$

Т $154 + 286$

Степан Пісьо.
Осінь у горах

424	598	486	600	598	440	478
?	?	?	?	?	?	?

3. Наведи кілька прикладів додавання двох трицифрових чисел, усі цифри яких відмінні від нуля, так, щоб їхня сума дорівнювала 800.

4. Порівняй задачі з різними умовами, але однаковим запитанням. Розв'яжи кожную задачу.

1. У шкільну бібліотеку завезли 218 підручників з математики. А підручників з мови – на 29 більше.

2. У шкільну бібліотеку завезли 218 підручників з математики, що на 29 більше, ніж підручників з мови.

Скільки всього підручників з математики й мови завезли у шкільну бібліотеку?

5. Розв'яжи рівняння.

$$x + 318 = 427$$

$$x - 348 = 197$$

$$542 - x = 189$$

6. Виконай дії письмово.

$$\begin{array}{r} 998 \\ - 73 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 479 \\ - 50 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 52 \\ + 58 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 214 \\ + 396 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 450 \\ - 147 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 405 \\ - 194 \\ \hline \end{array}$$

7. Розв'яжи рівняння.

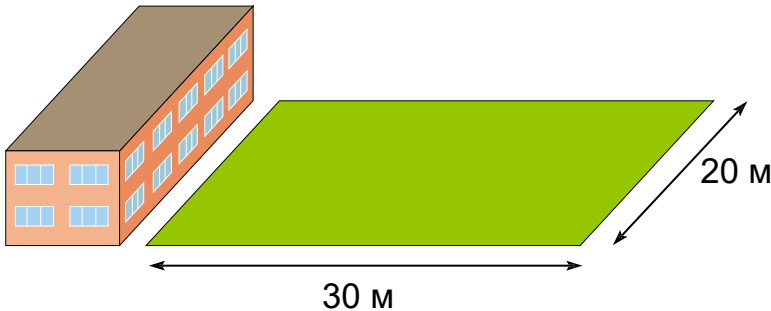
$$729 - x = 158$$

$$x + 127 = 435$$

$$x - 139 = 478$$

8. Шкільна ділянка має форму прямокутника з розмірами 30 м і 20 м. Чи вистачить 90 м паркану, щоб її обгородити?

9. У виразі $300 + 500 - 400 + 100$ постав одну пару дужок так, щоб результатом обчислення було число 300.

Множення числа на суму. Множення двоцифрового числа на одноцифрове. Розв'язування задач на спосіб зведення до одиниці

1. Знайди значення кожного виразу двома способами за зразком.

$$7 \cdot (3 + 5)$$

1 спосіб: $7 \cdot (3 + 5) = 7 \cdot 8 = 56$

2 спосіб: $7 \cdot (3 + 5) = 7 \cdot 3 + 7 \cdot 5 = 21 + 35 = 56$

$$8 \cdot (3 + 6)$$

$$9 \cdot (2 + 4)$$

$$6 \cdot (5 + 4)$$

$$7 \cdot (2 + 5)$$

2. Знайди значення виразів зручним способом.

$$8 \cdot (7 + 2)$$

$$4 \cdot (5 + 9)$$

$$7 \cdot (6 + 9)$$

$$9 \cdot (6 + 4)$$

3. Обчисли добутки двоцифрових чисел на одноцифрові.

$$13 \cdot 8$$

$$9 \cdot 23$$

$$16 \cdot 7$$

$$6 \cdot 32$$

4. Обчисли значення виразу $a \cdot 7 + 14$, якщо $a = 18; 23; 34$.

5. Розв'яжи рівняння.

$$x : 16 = 7$$

$$48 : x = 8$$

$$x - 205 = 314$$

$$x : 9 = 35$$

6. Розв'яжи задачі зі спільною умовою і різними запитаннями.

За 2 порції морозива заплатили 18 грн.

1. Скільки гривень коштують 5 порцій такого морозива?

2. Скільки таких порцій можна купити на 54 грн?

7. Обчисли добутки.

$$15 \cdot 9$$

$$7 \cdot 23$$

$$16 \cdot 8$$

$$9 \cdot 31$$

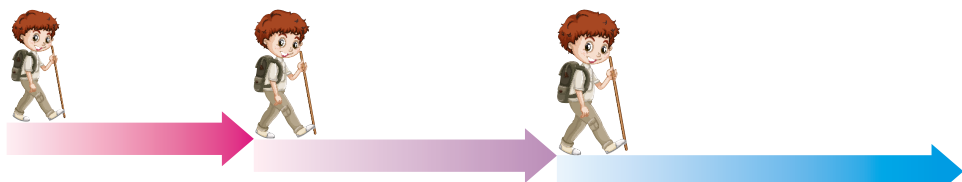
$$27 \cdot 6$$

$$4 \cdot 43$$

8. Турист за 2 год пройшов 8 км. Скільки кілометрів він пройде за 3 год, якщо рухатиметься з такою самою швид-

кістю? Скільки часу треба туристові, щоб пройти 20 км, якщо його швидкість буде незмінною?

За 2 год – 8 км

За 9 год – ? км

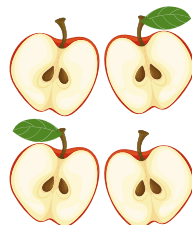
За ? год – 20 км

9. Шоколадка коштує 16 грн. У неділю в супермаркеті діє спеціальна пропозиція: заплативши за 3 шоколадки, покупець отримує четверту в подарунок. Яку найбільшу кількість шоколадок можна отримати в неділю, якщо покупець планує на це витратити не більше ніж 100 грн?

10. У Тимка було 2 яблука. Він дав Марійці й Катрусі по яблуку та попросив кожну з них поділитися з ним половиною яблука. Хто з друзів при цьому отримав найбільшу частину яблука?

**Ділення з остачею. Ділення суми на число.
Ділення двоцифрового числа на одноцифрове**

1. Поділи з остачею та виконай перевірку.

$$37 : 7$$

$$53 : 8$$

$$34 : 5$$

$$47 : 6$$

2. Виконай ділення з остачею.

$$61 : 2$$

$$32 : 3$$

$$102 : 5$$

$$83 : 4$$

остача?
= 4

3. Які остачі можна отримати при діленні на 4?

4. Знайди значення кожного виразу двома способами за зразком.

$$(12 + 6) : 2$$

$$1 \text{ спосіб: } (12 + 6) : 2 = 18 : 2 = 9.$$

$$2 \text{ спосіб: } (12 + 6) : 2 = 12 : 2 + 6 : 2 = 6 + 3 = 9.$$

$$(20 + 15) : 5$$

$$(18 + 6) : 3$$

$$(20 + 16) : 4$$

$$(21 + 28) : 7$$

5. Знайди значення виразу зручним способом.

$$(15 + 9) : 4 \quad (18 + 27) : 3 \quad (63 + 21) : 7 \quad (14 + 16) : 5$$

6. **Математичний хокей.** Обчисли. Відомо, що «Бобри» закинули шайби, значення виразів яких менше від 15, а решту шайб закинули «Пінгвіни». Знайди рахунок матчу.

	? Пінгвіни	Бобри ?	
	48 : 2	42 : 3	
	48 : 4	96 : 8	
	39 : 3	85 : 5	51 : 3
			55 : 5

7. Знайди значення виразів зручним способом.

$$(16 + 36) : 4 \quad (17 + 10) : 3 \quad (36 + 42) : 6 \quad (40 + 23) : 7$$

8. Обчисли частки.

$$88 : 8 \quad 26 : 2 \quad 69 : 3 \quad 84 : 4$$

$$91 : 7 \quad 72 : 6 \quad 65 : 5 \quad 56 : 4$$

9. Олесья прокинулася, коли на годиннику було 7 год 30 хв ранку. Їй знадобилося: 10 хв – на вмивання, 8 хв – на сніданок, 9 хв – на прибирання ліжка, 7 хв – на повторення вірша, 10 хв – на дорогу до школи. Скільки вільного часу залишилися в Олесі, якщо уроки починаються о 8 год 30 хв?

Залишилося – ?

8 хв   9 хв   7 хв   10 хв

10. Марічка задумала трицифрове число, у якого з будь-яким із чисел 374, 578 і 308 збігається один з розрядів, а два інших – не збігаються. Яке число задумала Марічка?

Ділення двоцифрового числа на двоцифрове способом випробувань. Перетворення величин, виражених у двох одиницях найменувань

1. Перевір результат ділення множенням.

$$90 : 15 = 6 \quad 85 : 17 = 5 \quad 92 : 23 = 4 \quad 68 : 34 = 2$$

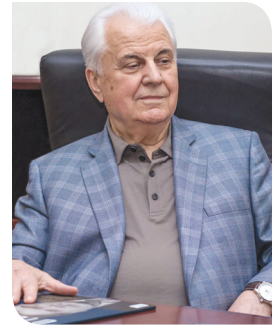
2. Обчисли.

$$98 : 14 \quad 84 : 28 \quad 78 : 13 \quad 75 : 25$$

3. Обчисли, розташуй відповіді в порядку зростання та прочитай прізвище першого президента незалежної України.

Р 48 : 16	У 91 : 13
К 38 : 19	Ч 72 : 12
А 76 : 19	В 90 : 18
К 96 : 12	

4. Розв'яжи рівняння.

$$78 : x = 26 \quad x \cdot 15 = 60 \quad x : 5 = 17 \quad 13 \cdot x = 65$$

5. Спиши, заповнюючи пропуски.

5 дм 7 см = <input type="text"/> см	38 см = <input type="text"/> дм <input type="text"/> см
4 м 5 дм = <input type="text"/> дм	72 дм = <input type="text"/> м <input type="text"/> дм
3 год 5 хв = <input type="text"/> хв	105 хв = <input type="text"/> год <input type="text"/> хв
5 ц 12 кг = <input type="text"/> кг	432 кг = <input type="text"/> ц <input type="text"/> кг

6. 4 м 8 дм 3 см 485 см

432 см 4 м 3 дм

7 м 4 дм 5 см 745 см

3 м 5 см 3 м 5 дм

7. Обчисли.

$$69 : 23 \quad 84 : 12 \quad 96 : 32 \quad 96 : 24$$

8. $3 \text{ м } 5 \text{ дм} = \square \text{ дм}$

$7 \text{ дм } 3 \text{ см} = \square \text{ см}$

$5 \text{ год } 3 \text{ хв} = \square \text{ хв}$

$7 \text{ ц } 15 \text{ кг} = \square \text{ кг}$

$43 \text{ дм} = \square \text{ м } \square \text{ дм}$

$92 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$

$125 \text{ хв} = \square \text{ год } \square \text{ хв}$

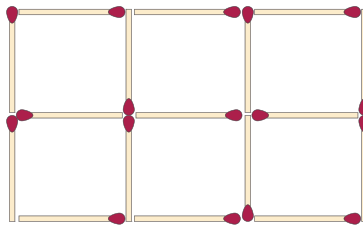
$539 \text{ кг} = \square \text{ ц } \square \text{ кг}$

9. Проектна діяльність. Василько з Василянкою вчаться в 4 класі. Їхній день починається о 7 год ранку і закінчується о 21 год. Оптимальний інтервал між прийомами їжі для четвертокласника – 3 години. Скільки разів на день слід харчуватися дітям? Сплануй розклад прийому їжі для них, урахувавши, що останній прийом має бути не пізніше ніж за 1 год 30 хв до сну.

10. На малюнку зображено 6 квадратів, які складено з 17 сірників. Як прибрати 5 сірників, не перекладаючи інші, щоб залишилося всього 3 квадрати?

Ділення трицифрових чисел на двоцифрові способом випробувань. Арифметичні дії з іменованими числами

1. Знайди частку.

$135 : 27$

$153 : 17$

$280 : 35$

$144 : 36$

2. $175 : 25 + 13 \bigcirc 22 - 105 : 35$

$17 - 125 : 25 \bigcirc 252 : 36 + 6$

$(103 + 105) : 26 \bigcirc (366 - 205) : 23$

$117 \cdot 1 + 168 : 28 \bigcirc 0 \cdot 119 + 17 \cdot 8$

3. Розв'яжи рівняння.

$x - 123 = 318$

$x + 173 = 481$

$x : 15 = 9$

$372 - x = 209$

$x \cdot 29 = 203$

$222 : x = 37$

4. У шкільну їдальню завезли 120 кг апельсинів в однакових ящиках по 15 кг та стільки само кілограмів мандаринів у ящиках по 10 кг. Скільки всього ящиків цитрусових завезли в їдальню?

 5. Заповни пропуски числами, щоб значенням усіх виразів було число 30.

30

$156 : 26 + \square$	$4 \cdot 2 \cdot 7 - \square$
$80 : 16 + \square : 2$	$\square - 144 : 36$
$25 \cdot 6 - \square$	$4 \cdot \square + 112 : 56$

6. Виконай дії з іменованими числами.

$7 \text{ дм } 2 \text{ см} + 8 \text{ дм } 9 \text{ см}$

$4 \text{ ц } 12 \text{ кг} + 5 \text{ ц } 78 \text{ кг}$

$9 \text{ м } 7 \text{ см} - 5 \text{ м } 4 \text{ см}$

$3 \text{ ц } 20 \text{ кг} - 1 \text{ ц } 80 \text{ кг}$

$3 \text{ год } 20 \text{ хв} + 1 \text{ год } 40 \text{ хв}$

$4 \text{ год } 50 \text{ хв} - 3 \text{ год } 40 \text{ хв}$

 7. Знайди частки.

$104 : 26$

$222 : 37$

$186 : 62$

$120 : 5$

 8. Виконай дії з іменованими числами.

$5 \text{ дм } 8 \text{ см} - 4 \text{ дм } 5 \text{ см}$

$7 \text{ ц } 40 \text{ кг} + 9 \text{ ц } 80 \text{ кг}$

$4 \text{ м } 1 \text{ дм} - 2 \text{ м } 7 \text{ дм}$

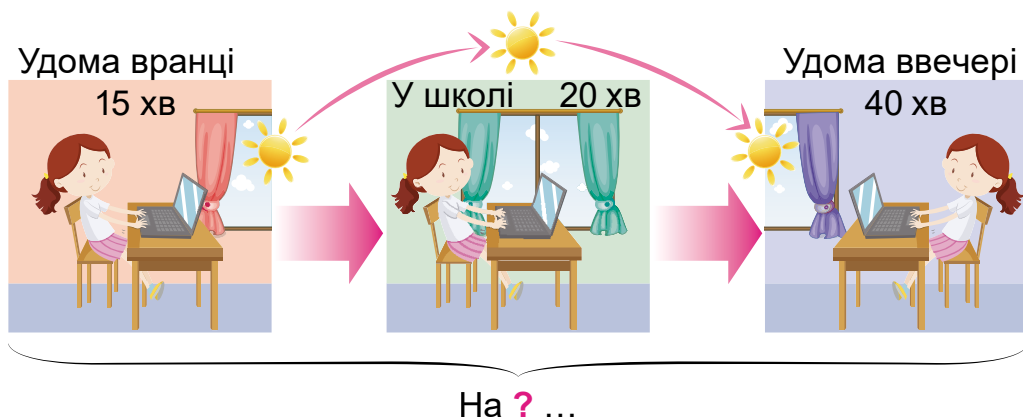
$9 \text{ ц } 50 \text{ кг} - 2 \text{ ц } 35 \text{ кг}$

$5 \text{ год } 15 \text{ хв} + 4 \text{ год } 35 \text{ хв}$

$1 \text{ год } 40 \text{ хв} - 50 \text{ хв}$

 9. Дітям рекомендовано перебувати за комп'ютером не більше ніж 1 год на день. Софійка вранці до школи грала

в комп'ютерну гру протягом 15 хв, у школі 20 хв провела за комп'ютером на уроці інформатики, а ввечері ще 40 хв грала в комп'ютерну гру. На скільки часу більше Софійка перебувала за комп'ютером, ніж рекомендовано?

10. Чи може в одному місяці бути:

- 1) п'ять неділь;
- 2) п'ять неділь і п'ять п'ятниць;
- 3) п'ять неділь і п'ять четвергів?

Для можливих випадків склади календарі таких місяців.

Частини. Дроби. Розв'язування рівнянь, у яких праву частину або один з компонентів подано числовим виразом

1. 1) Прочитай дроби: $\frac{1}{2}$; $\frac{1}{7}$; $\frac{1}{19}$; $\frac{1}{8}$; $\frac{1}{105}$.

- 2) Чому дорівнює чисельник кожного дроби?
- 3) Назви знаменник кожного дроби.

2. Запиши у вигляді дроби число:

одна третя;	одна десята;
одна одинадцята;	одна сорок восьма.

3. Постав дроби в порядку зростання та прочитай назву річки, яка протікає територією нашої держави.

$(P) \frac{1}{5}; \quad (H) \frac{1}{50}; \quad (O) \frac{1}{2};$

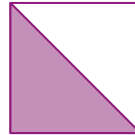
$(D) \frac{1}{100}; \quad (I) \frac{1}{20}; \quad (П) \frac{1}{10}$

4. Накресли прямокутник завширшки 4 см, а завдовжки 2 см. Зафарбуй синім кольором $\frac{1}{2}$ частину, а зеленим – $\frac{1}{4}$ частину прямокутника.

Валерій Сосна.
Яхти

 5. На яких малюнках зафарбовано $\frac{1}{2}$ частину цілого?

6. Розв'яжи рівняння.

$x + 17 = 18 \cdot 9$

$256 - x = 240 : 3$

$x \cdot 8 = 4 \cdot 14$

$x - 19 \cdot 5 = 145$

$x : (19 - 17) = 42$

$(17 + 13) : x = 5$

 7. 1) Запиши у вигляді дробу число:

одна четверта;

одна сімнадцята;

одна двадцята;

одна сто п'ята.

2) Запиши словами дріб: $\frac{1}{9}$; $\frac{1}{14}$; $\frac{1}{100}$; $\frac{1}{1000}$.

 8. Розв'яжи рівняння.

$x - 42 = 12 \cdot 5$

$x : 8 = 11 + 13$

$48 : x = 14 - 8$

$x + (17 + 3) = 37$

$9 \cdot 8 - x = 12$

$x \cdot (11 + 19) = 60$

 9. На автомагістралі стоїть дорожній знак, який показує, що на наступній ділянці шляху завдовжки 10 км швидкість має становити не більше як 60 км/год. Водій проїхав цю ділянку за 9 хв. Чи дотримав він правил дорожнього руху?

Підказка. Зауваж, що 60 км/год = 1 км/хв.

10. Шмат дроту завдовжки 102 см треба розрізати на частини завдовжки 12 см і 15 см так, щоб залишків не було. Як це можна зробити? Скільки розв'язків має задача?

Знаходження частини від числа. Розв'язування рівнянь, у яких один із компонентів подано виразом зі змінною

1. Знайди:

1) $\frac{1}{2}$ від числа 12;

2) $\frac{1}{3}$ від числа 24;

3) $\frac{1}{10}$ від числа 50;

4) $\frac{1}{5}$ від числа 45.

2. Знайди частини від чисел та прочитай прізвище видатного українського лікаря, ученого та громадського діяча. Дізнайся про нього більше з інтернету.

С $\frac{1}{7}$ від 140

В $\frac{1}{2}$ від 72

А $\frac{1}{5}$ від 75

О $\frac{1}{4}$ від 72

М $\frac{1}{3}$ від 51

15	17	18	20	18	36
?	?	?	?	?	?

3. Наталка та Євгенко за літні канікули зіграли 80 партій у шахи. Наталка перемогла в $\frac{1}{4}$ партій, а Євгенко – у $\frac{1}{5}$. Скільки партій закінчилося внічию?

4. Знайди: $\frac{1}{2}$ від 1 дм; $\frac{1}{5}$ від 1 м.

5. Розв'яжи рівняння.

$(x - 5) - 4 = 7$

$(x - 18) + 14 = 30$

$18 : (x + 6) = 2$

$(x + 2) : 8 = 24$

$x : 3 + 2 = 9$

$12 - (x - 4) = 10$

6. Знайди:

1) $\frac{1}{4}$ від 120;

2) $\frac{1}{7}$ від 42;

3) $\frac{1}{2}$ від 180;

4) $\frac{1}{3}$ від 39;

5) $\frac{1}{5}$ від 95;

6) $\frac{1}{10}$ від 270.

7. Розв'яжи рівняння.

$(x - 2) + 7 = 19$

$19 - (x + 2) = 8$

$x : 2 - 3 = 7$

$(x - 3) \cdot 5 = 35$

$(x + 4) - 9 = 10$

$16 : (x - 2) = 8$

8. Марина успішно пройшла тест на знання українських прислів'їв за 1 хв 52 с, а Олена – за 116 с. Чий результат кращий?

9. Група із 40 студентів відвідала Париж. 5 з них не знають жодної іноземної мови, 8 студентів знають французьку, а 30 – англійську. Скільки студентів знають і французьку, і англійську мови?

**Знаходження числа за величиною його частини.
Задачі на різницеве та кратне порівняння**

1. Знайди число: 1) $\frac{1}{2}$ якого дорівнює 8; 2) $\frac{1}{7}$ якого дорівнює 2; 3) $\frac{1}{10}$ якого дорівнює 7; 4) $\frac{1}{4}$ якого дорівнює 5.

2. Учні школи під час толоки саджали дерева. Коли посадили 8 дерев, то з'ясувалося, що це $\frac{1}{5}$ від запланованого. Скільки дерев запланували посадити учні? Скільки залишилося ще посадити дерев?

3. Одна зі сторін трикутника дорівнює 4 см і становить $\frac{1}{3}$ кожної з двох інших сторін. Знайди периметр цього трикутника.

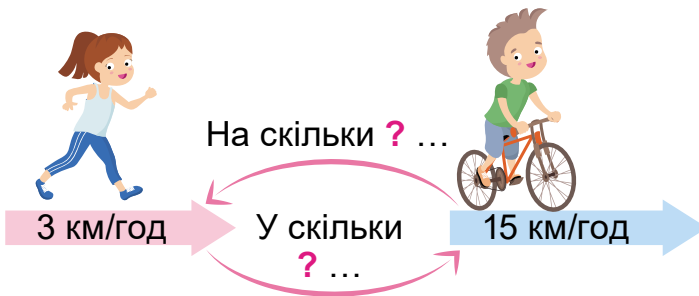

4. Число, яке задумав Сашко, становить $\frac{1}{2}$ числа, яке задумала Леся, і $\frac{1}{3}$ числа, яке задумала Софійка. З'ясуй на прикладі, хто з дівчат задумав більше число: Леся чи Софійка?

5. Швидкість пішохідки дорівнює 3 км/год, а велосипедиста – 15 км/год. Дай відповіді на запитання.

1) На скільки більша швидкість велосипедиста, ніж пішохідки?

2) У скільки разів швидкість пішохідки менша за швидкість велосипедиста?

6. Знайди число:

1) $\frac{1}{3}$ якого дорівнює 7;

2) $\frac{1}{8}$ якого дорівнює 5;

3) $\frac{1}{20}$ якого дорівнює 4;

4) $\frac{1}{5}$ якого дорівнює 7.

7. Олівець коштує 5 грн, а ручка – 20 грн. На скільки гривень менше коштує олівець, ніж ручка? У скільки разів ручка дорожча за олівець?

8. Відпочивальник щодня купався в морі: уранці – 20 хв, удень – 15 хв, увечері – 25 хв. Скільки всього часу він купався в морі за тиждень відпочинку?

9. Випиши нерівності, істинні для будь-якого значення a .

$a + 3 > a$

$a + 3 > 9$

$a - 2 < a$

$a - 2 < 7$

$a + 2 > a - 1$

$a + 3 > 2 + a$

$a \cdot 1 > a \cdot 0$

$a \cdot 5 > a \cdot 4$

Перевір свої досягнення

1. Обчисли.

1) $730 + 40$;

2) $850 - 20$;

3) $320 + 530$;

4) $940 - 510$.

2. Розв'яжи рівняння.

1) $x : 19 = 6$;

2) $x - 45 = 39$.

3. Обчисли діями.

1) $300 \cdot 2 + 139$;

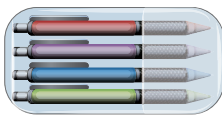
2) $41 - 68 : 17$.

4. Виконай дії письмово.

1)
$$\begin{array}{r} + 517 \\ \underline{265} \end{array}$$

2)
$$\begin{array}{r} - 793 \\ \underline{156} \end{array}$$

5. Набір ручок коштує 17 грн, що у 5 разів дешевше, ніж набір фломастерів. Скільки гривень треба заплатити за набір ручок і набір фломастерів разом?

17 грн,
у 5 р. менше

?

НУМЕРАЦІЯ БАГАТОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ

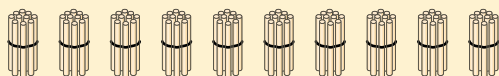

Тисяча. Лічба тисячами

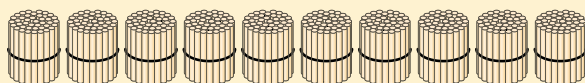
Кожні 10 одиниць утворюють один десяток, 10 десятків – одну сотню, а 10 сотень – **одну тисячу**.

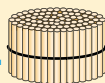
10 од. = 1 дес.

10 дес. = 1 сот.

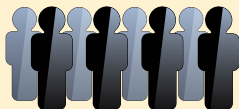
10 сот. = 1 тис.

Лічба тисячами ведеться так само, як і лічба простими одиницями: *одна тисяча, дві тисячі, три тисячі* тощо.

У тисячах обчислюють накладі книжок, чисельність населення, банківські внески, кількість продукції заводів та фабрик тощо.

1. Одна вантажівка перевозить 1000 ящиків морозива. Скільки ящиків морозива можуть перевезти 2 такі вантажівки? 3 вантажівки? 5 вантажівок?

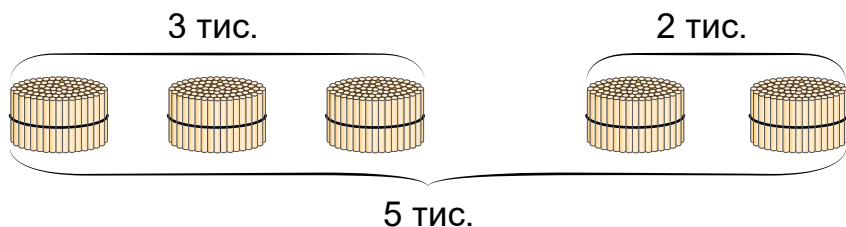
2. В одній коробці 100 сірників, а в упаковці – 10 таких коробок. Скільки сірників в одній упаковці? у 7 упаковках? у 9 упаковках?

3. Полічи:

- 1) від *однієї тисячі* до *п'яти тисяч*, додаючи по 1000;
- 2) від *семи тисяч* до *трьох тисяч*, віднімаючи по 1000.

4. Виконай дії за зразком.

$$3 \text{ тис.} + 2 \text{ тис.} = 5 \text{ тис.}$$

$$\begin{array}{lll} 3 \text{ тис.} + 4 \text{ тис.} & 7 \text{ тис.} - 2 \text{ тис.} & 5 \text{ тис.} + 4 \text{ тис.} - 1 \text{ тис.} \\ 9 \text{ тис.} - 8 \text{ тис.} & 4 \text{ тис.} + 1 \text{ тис.} & 7 \text{ тис.} - 2 \text{ тис.} + 3 \text{ тис.} \end{array}$$

5. На футбольному матчі було 5 тис. глядачів, а на баскетбольному – 3 тис. глядачів. Скільки глядачів було на двох матчах разом? На скільки більше глядачів було на футбольному матчі, ніж на баскетбольному?

6. Сторони трикутника дорівнюють 5 см, 6 см і 8 см. Знайди периметр цього трикутника.

7. Обчисли.

$$\begin{array}{lll} 7 \text{ тис.} - 5 \text{ тис.} & 3 \text{ тис.} + 5 \text{ тис.} & 9 \text{ тис.} - 2 \text{ тис.} + 1 \text{ тис.} \\ 4 \text{ тис.} + 4 \text{ тис.} & 8 \text{ тис.} - 1 \text{ тис.} & 5 \text{ тис.} + 3 \text{ тис.} - 4 \text{ тис.} \end{array}$$

8. Один із цехів кондитерської фабрики випік за зміну 4 тис. тортів, а інший – 3 тис. тортів. Скільки тортів випекли два цехи разом? На скільки більше тортів випік перший цех, ніж другий?

9. На день народження Лада захотіла папугу. Бабуся придбала клітку за 150 грн, дідусь – корму на 120 грн, а батьки – папугу за 600 грн. Скільки гривень разом витратила родина, щоб порадувати Ладу?

10. Розгадай математичний ребус. Однакові букви позначають однакові цифри.

$$\mathbf{VV} + \mathbf{VV} = \mathbf{AVC}$$

Утворення, читання та запис чотирицифрових чисел. Відтворення послідовності чисел у межах 1000

Розглянь таблицю та записи під нею. Чи зрозуміло тобі, як утворюються чотирицифрові числа з одиниць тисяч, сотень, десятків та окремих одиниць?

Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
1	5	7	3

$$1000 + 500 + 70 + 3 = 1573$$

Одна тисяча п'ятсот сімдесят три

1. Прочитай числа, що записано в таблиці.

Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
2	7	3	1
3	0	5	4
7	2	0	5
5	3	4	0
9	0	0	0

2. Прочитай числа. Для кожного числа назви те, що йому передує, і наступне за ним.

7392	9501	7300	2703	5000
4137	8159	5004	4020	3047

3. Запиши число, яке складається з:

1) 2 тис. 7 сот. 5 дес. і 4 од.;	3) 9 тис. і 8 дес.;
2) 7 тис. 4 сот. і 2 од.;	4) 8 тис. 3 дес. і 5 од.

4. Запиши цифрами число:

- 1) дві тисячі сто сорок два;
2) три тисячі вісімсот;

- 3) дев'ять тисяч дев'ять;
4) п'ять тисяч триста.

5. Виконай дії за зразком.

$$4000 + 2000 = 6000$$

$$7000 - 5000 = 2000$$

$$4 \text{ тис.} + 2 \text{ тис.} = 6 \text{ тис.}$$

$$7 \text{ тис.} - 5 \text{ тис.} = 2 \text{ тис.}$$

$$8000 + 1000$$

$$6000 - 2000$$

$$9000 - 5000 + 1000$$

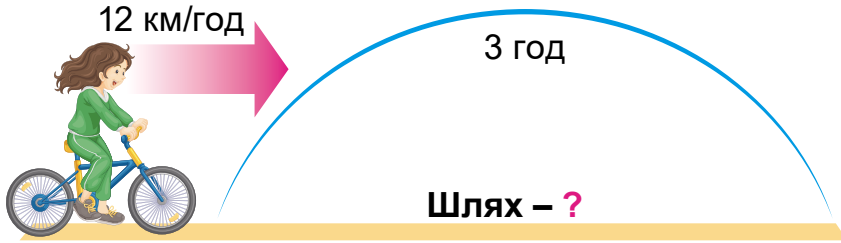
$$5000 + 3000$$

$$8000 - 2000$$

$$4000 + 5000 - 1000$$

6. Марічка їхала на велосипеді зі швидкістю 12 км/год. Який шлях вона проїхала за 3 год?

7. Запиши цифрами рік свого народження та рік вступу до школи.

$$8. 7000 - 4000$$

$$5000 + 2000$$

$$2000 + 5000 - 3000$$

$$4000 + 3000$$

$$9000 - 8000$$

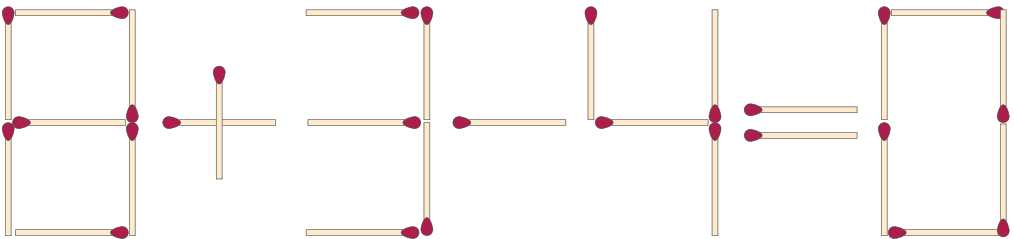
$$7000 - 6000 + 4000$$

9. Працюючи влітку, старшокласник Микола заробив 3000 грн, а його подруга Оленка – 4000 грн. Скільки грошей заробили друзі разом?

10. Переклади один сірник так, щоб утворилася правильна рівність.

Десяток тисяч. Лічба десятками тисяч. Утворення, читання та запис п'ятицифрових чисел

Десять тисяч утворюють нову лічильну одиницю – **один десяток тисяч**.

$$1 \text{ дес. тис.} = 10 \text{ тис.} = 10\,000$$

Лічба десятками тисяч ведеться так само, як і простими десятками: *один десяток тисяч, два десятки тисяч, три десятки тисяч* тощо. Або: *десять тисяч, двадцять тисяч, тридцять тисяч* тощо.

У 1. У великому ящику 10 тис. цвяхів. Скільки тисяч цвяхів у 2 таких ящиках? у 7 таких ящиках?

У 2. Полічи:
 1) від *десяти тисяч* до *сімдесяти тисяч*, додаючи по 10 000;
 2) від *шістдесяти тисяч* до *двадцяти тисяч*, віднімаючи по 10 000.

Розглянь таблиці та записи під ними. Чи зрозуміло тобі, як утворюються п'ятицифрові числа з десятків тисяч, одиниць тисяч, сотень, десятків та окремих одиниць?

Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
5	7	4	3	9

$$50\,000 + 7000 + 400 + 30 + 9 = 57\,439$$

П'ятдесят сім тисяч чотириста тридцять дев'ять

Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
3	8	0	2	0

$$30\,000 + 8000 + 20 = 38\,020$$

Тридцять вісім тисяч двадцять

3. Прочитай числа, записані в таблиці.

Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
5	7	3	4	2
3	0	1	1	5
2	9	0	3	0
3	7	1	0	0
4	0	0	0	7
2	3	5	0	4

4. Запиши число, яке складається з:

- 1) 5 дес. тис. 8 тис. 5 сот. 4 дес. і 2 од.;
- 2) 3 дес. тис. 7 тис. 3 дес. і 5 од.;
- 3) 7 дес. тис. і 5 сот.;
- 4) 8 дес. тис. 3 тис. і 4 дес.

5. Виконай дії за зразком.

$$\underline{23\ 000 + 12\ 000 = 35\ 000}$$

$$23\ \text{тис.} + 12\ \text{тис.} = 35\ \text{тис.}$$

$$\underline{47\ 000 - 13\ 000 = 34\ 000}$$

$$47\ \text{тис.} - 13\ \text{тис.} = 34\ \text{тис.}$$

$$25\ 000 + 42\ 000$$

$$37\ 000 - 15\ 000$$

$$57\ 000 + 23\ 000$$

$$42\ 000 - 18\ 000$$

6. Розв'яжи рівняння.

$$273 + x = 382$$

$$x - 184 = 357$$

$$517 - x = 416$$

7. Запиши цифрами число:

- 1) *сорок сім тисяч двісті сорок три*;
- 2) *п'ятдесят тисяч двісті*;
- 3) *сімнадцять тисяч сорок*;
- 4) *тридцять дві тисячі вісімнадцять*.

8. Обчисли.

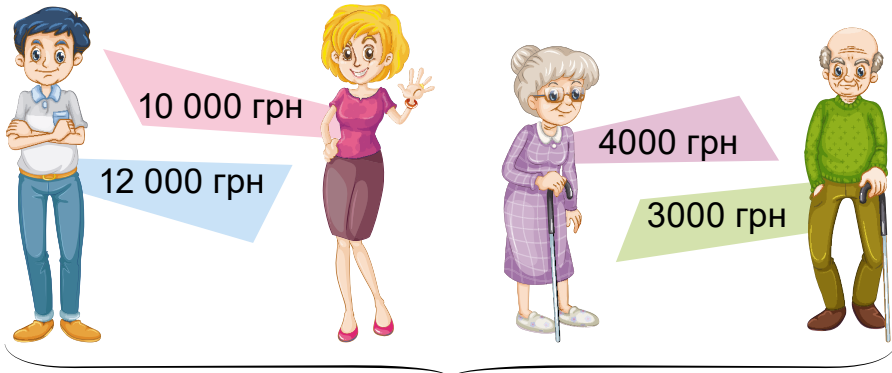
$$57\ 000 + 12\ 000$$

$$49\ 000 - 27\ 000$$

$$39\ 000 + 17\ 000$$

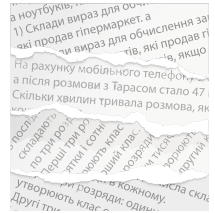
$$54\ 000 - 34\ 000$$

- 9. За місяць тато заробив 12 000 грн, мама – 10 000 грн, пенсія бабусі складає 4000 грн, а дідуся – 3000 грн. Обчисли місячний бюджет цієї родини.

Місячний бюджет – ?

- 10. Фокусник у цирку розірвав газету на 4 частини, потім одну із цих частин – ще на 4 частини, а потім одну з отриманих частин – ще на 4 частини. На скільки всього частин розірвано газету?

Утворення, читання та запис п'ятицифрових чисел. Відтворення послідовності чисел у межах 100 000

- 1. Прочитай числа. Для кожного числа назви попереднє та наступне за ним.

37 142   15 001   17 030   29 999   40 000
13 115   14 700   89 417   42 320   30 002

2. Перемалюй у зошит таблицю та заповни її за зразком.

Число	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
37 129	3	7	1	2	9
73 010					
50 700					
29 401					
83 000					

3. Запиши всі числа:

1) від 12 345 до 12 349;

2) від 37 895 до 37 901

4. $20\ 000 + 12\ 000$ $40\ 000$

$43\ 000$ $50\ 000 - 8000$

$30\ 000 + 3000$ $37\ 000 - 4000$

$89\ 000 - 4000$ $75\ 000 + 9000$

5. Наклад журналу «Усезнайко» становить 25 000 примірників, а журналу «Ерудит» – на 12 000 примірників менший. Який загальний наклад цих двох журналів?

6. Порівняй периметр прямокутника зі сторонами 5 см і 9 см із периметром квадрата зі стороною 7 см.

7. Запиши всі числа:

1) від 37 142 до 37 149;

2) від 72 178 до 72 183.

8. Обчисли та дізнайся ім'я легендарної сестри засновників Києва братів Кия, Щека та Хорива.

И $57\ 000 - 19\ 000$

Ь $2000 + 1800$

І $89\ 000 - 55\ 000$

Б $1400 + 3500$

Л $12\ 000 + 37\ 000$

Д $4200 - 800$

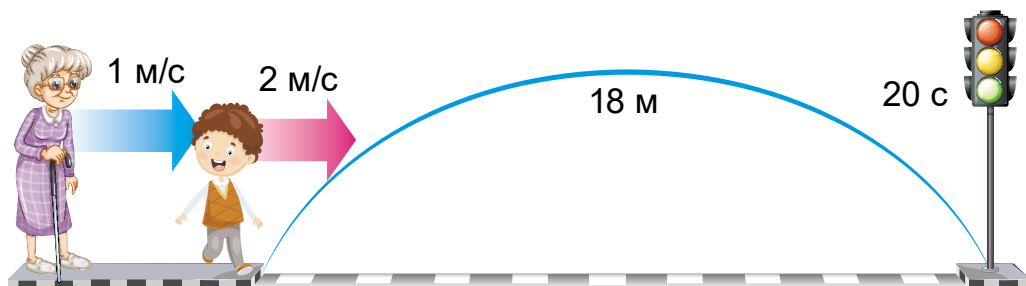

Скульптор *Василь Бородай*.
Пам'ятник засновникам Києва

49 000	38 000	4900	34 000	3400	3800
?	?	?	?	?	?

9. До одноцифрового числа Лариса дописала праворуч таку саму цифру. Чи можна встановити, у скільки разів збільшилося число, якщо невідомо, яке саме число було спочатку?

- **10.** Ширина проїзної частини вулиці 18 м, а швидкість руху Мишка 2 м/с. Чи встигне він перейти пішохідний перехід на зелений сигнал світлофора, який горить 20 с? А перевести через дорогу бабуся, швидкість якої 1 м/с?

**Сотня тисяч. Лічба сотнями тисяч.
Мільйон. Утворення, читання та запис
шестицифрових чисел**

Десять десятків тисяч утворюють нову лічильну одиницю – **сотню тисяч**.

$$1 \text{ сот. тис.} = 10 \text{ дес. тис.} = 100\ 000$$

Лічба сотнями тисяч ведеться так само, як і лічба сотнями: *одна сотня тисяч, дві сотні тисяч, три сотні тисяч* тощо.

Або: *сто тисяч, двісті тисяч, триста тисяч* тощо.

Десять сотень тисяч (або тисяча тисяч) утворюють **1 мільйон** (від лат. mille – тисяча).

$$10 \text{ сот. тис.} = 1\ 000\ 000 = 1 \text{ млн}$$

Слово *мільйон* скорочують так: **млн** (без крапки).

- **1.** Полічи:

- 1) від 100 000 до 500 000, додаючи по 100 000;
- 2) від 700 000 до 300 000, віднімаючи по 100 000.

Розглянь таблиці та записи під ними. Чи зрозуміло тобі, як утворюються шестицифрові числа із сотень тисяч, десятків тисяч, одиниць тисяч, сотень, десятків та окремих одиниць?

Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
8	3	5	7	2	1

$$800\ 000 + 30\ 000 + 5\ 000 + 700 + 20 + 1 = 835\ 721$$

Вісімсот тридцять п'ять тисяч сімсот двадцять один

Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
5	2	0	0	1	3

$$500\ 000 + 20\ 000 + 10 + 3 = 520\ 013$$

П'ятсот двадцять тисяч тринадцять

2. Прочитай числа в таблиці.

Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
7	3	5	2	1	0
4	7	2	5	2	9
5	2	0	0	0	0
3	0	7	0	0	5
4	0	0	7	9	9
1	0	5	1	0	5

3. Запиши число, яке складається з:

- 1) 7 сот. тис. 8 дес. тис. 3 од. тис. 4 сот. 9 дес. і 6 од.;
- 2) 5 сот. тис. 3 од. тис. і 5 дес.;
- 3) 4 сот. тис. 4 сот. 4 дес. і 3 од.;
- 4) 9 сот. тис. і 5 сот.

4. Виконай дії за зразком.

$$\underline{323\ 000 + 212\ 000 = 535\ 000}$$

$$323 \text{ тис.} + 212 \text{ тис.} = 535 \text{ тис.}$$

$$\underline{427\ 000 - 112\ 000 = 315\ 000}$$

$$427 \text{ тис.} - 112 \text{ тис.} = 315 \text{ тис.}$$

$$527\ 000 + 312\ 000$$

$$419\ 000 - 207\ 000$$

$$180\ 000 + 420\ 000$$

$$570\ 000 - 470\ 000$$

5. Розв'яжи рівняння.

$$x \cdot 7 = 42$$

$$x : 9 = 23$$

$$35 : x = 5$$

6. Запиши цифрами число:

1) *сто дев'ять тисяч двісті сорок три*;

2) *п'ятсот двадцять одна тисяча п'ять*;

3) *чотириста двадцять сім тисяч п'ятсот сімдесят*;

4) *триста тисяч тридцять дев'ять*.

$$7. \quad 329\ 000 + 201\ 000$$

$$435\ 000 - 205\ 000$$

$$473\ 000 + 115\ 000$$

$$500\ 000 - 170\ 000$$

8. На рахунку мобільного телефону в Олі було 50 грн, а після розмови з Тарасом стало 47 грн 75 коп. Скільки хвилин тривала розмова, якщо 1 хв розмови коштує 25 коп.?

9. Сума двох чисел дорівнює 517. Один з доданків закінчується нулем. Якщо цей нуль закреслити, то отримаємо друге число. Знайди ці числа.

Утворення, читання та запис шестицифрових чисел. Відтворення послідовності чисел у межах 100 000

1. Прочитай числа. Для кожного числа назви попереднє та наступне за ним.

317 247

400 001

129 397

115 399

413 020

127 300

597 003

310 310

2. Перемалюй у зошит таблицю та заповни її за зразком.

Число	Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
120 749	1	2	0	7	4	9
315 297						
400 200						
307 109						
813 005						

3. Запиши всі числа:

1) від 137 412 до 137 417;

2) від 519 897 до 519 903

4. Обчисли та прочитай назву одного з найкрасивіших міст України.

В 82 000 – 29 000

Ь 820 000 – 390 000

Л 217 000 + 313 000

І 27 000 + 16 000

Павло Федів. Будинок-замок

530 000	430 000	53 000	43 000	53 000
?	?	?	?	?

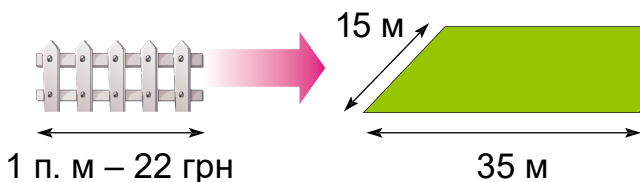
 5. Для пошиття 5 суконь треба 10 м тканини. Скільки метрів тканини треба для пошиття 17 суконь? Скільки суконь можна пошити з 46 м тканини?

 6. Запиши всі числа:
1) від 189 142 до 189 149; 2) від 407 998 до 408 005.

 7. $310\ 000 + 210\ 000$ $607\ 000 - 90\ 000$
 $817\ 000 - 409\ 000$ $304\ 000 + 104\ 000$

 8. Дачна ділянка має форму прямокутника зі сторонами 35 м і 15 м. Її треба обгородити штахетами. Один погонний метр штахет коштує 22 грн. Скільки треба витратити грошей на купівлю штахет?

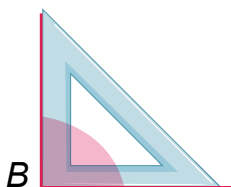
Усього грошей – ?

 9. Мишко й Світланка знайшли скарб з 9 монет. Але знайомий ювелір сказав їм, що одна монета фальшива (легша за решту). Як за допомогою всього двох зважувань на шалькових терезах знайти фальшиву монету?

Кут. Види кутів

Крім прямого кута, у математиці є й інші види кутів. Розглянь малюнок.

Якщо кут менший від прямого, його називають **гострим**.

На малюнку кут A – гострий.

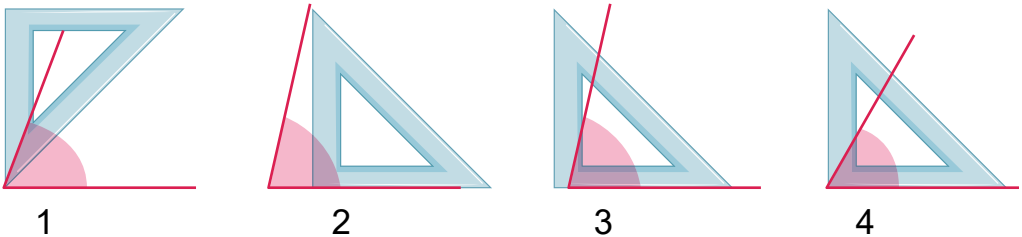
Якщо кут більший від прямого, його називають **тупим**.

На малюнку кут C – тупий.

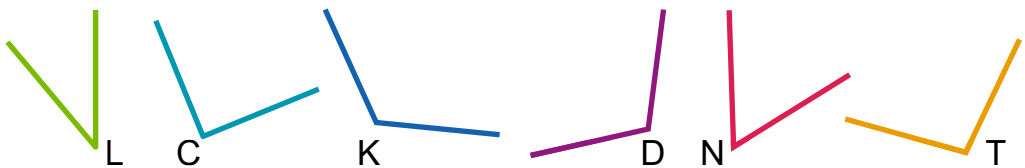
Вид кута можна визначити за допомогою косинця: треба прикласти одну із сторін прямого кута косинця до сторони заданого кута так, щоб вершина косинця і вершина кута збіглися (див. малюнок). Якщо при цьому виявиться, що друга сторона заданого кута лежить:

- 1) усередині косинця, то кут **гострий** (кут A на малюнку);
- 2) збіглася зі стороною косинця, то кут **прямий** (кут B);
- 3) поза косинцем, то кут **тупий** (кут C).

1. Розглянь малюнки. На якому з них правильно накледено косинець? Визнач вид кута. Поясни помилки.

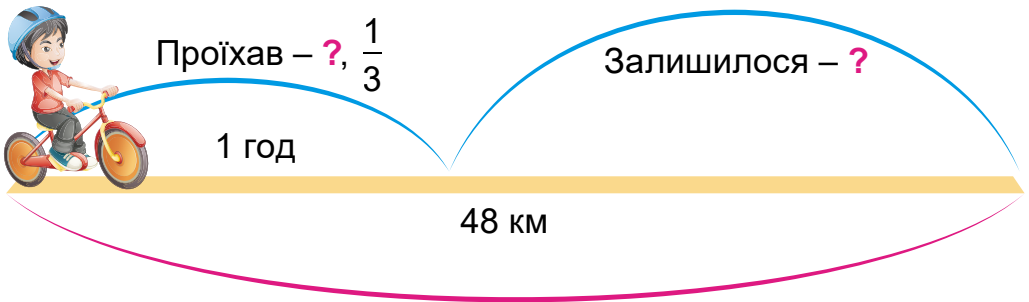
2. За допомогою косинця визнач вид кожного кута на малюнку. Дай відповіді на запитання та виконай завдання.

- 1) Скільки тут гострих кутів? Випиши їхні позначення.
- 2) Скільки тупих кутів? Випиши їхні позначення.
- 3) Чи є прямі кути? Якщо так, випиши їхні позначення.

3. Побудуй гострий кут M , прямий кут A та тупий кут C .
4. Побудуй гострий кут KOL . Проведи промінь OM так, щоб кут MOL був тупий.

5. Велосипедист планував проїхати 48 км. За першу годину він проїхав $\frac{1}{3}$ цієї відстані. Скільки кілометрів проїхав велосипедист за першу годину? Скільки кілометрів йому залишилося проїхати?

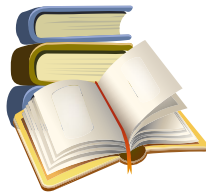

6. Побудуй гострий кут B , прямий кут N та тупий кут F .
7. Побудуй тупий кут AQN . Проведи промінь QL так, щоб кут LQN був гострим.
8. Батьки подарували Орісі на день народження 800 грн. Четверту частину грошей дівчина витратила на купівлю книжок, а половину решти поклала до скарбнички. Скільки грошей Оріся поклала до скарбнички?

Подарували

Витратила
четверту
частину

Поклала
половину
решти - ?

9. Ручка й олівець разом коштують 8 грн. За 3 ручки та 2 олівці заплатили 22 грн. Скільки гривень коштує ручка і скільки – олівець?

Задачі з буквеними даними

1. Обчисли значення виразу $a + 3000$, якщо $a = 2000$; $a = 7000$; $a = 1000$.

2. Обчисли значення виразу $b - 20\ 000$, якщо $b = 70\ 000$; $b = 40\ 000$; $b = 90\ 000$.

3. До нового навчального року видавництво надрукувало 5000 примірників підручника з математики, а підручників з української мови – на m примірників менше.

1) Склади вираз для обчислення кількості підручників з української мови.

2) Склади вираз для обчислення загальної кількості підручників з математики та української мови.

3) Обчисли значення кожного з виразів, якщо $m = 1000$.

4. 1) Обчисли значення виразу $37 \cdot 5 + 19$.

2) Для якого значення a вираз $a \cdot 37 + 19$ можна обчислити, використовуючи попередній вираз?

5. Автомобіль їхав t год зі швидкістю 70 км/год та проїхав S км. Чому дорівнює вираз:

1) $S : 70$;

2) $t \cdot 70$;

3) $S : t$?

6. Обчисли.

1) $43 + 38 : 2$

2) $(145 - 139) \cdot 27$

3) $14 \cdot 7 + 51 : 3$

4) $23 + (17 + 13) \cdot 2$

7. Обчисли вираз $7000 - m$, якщо $m = 1000$; $m = 6000$; $m = 2000$.

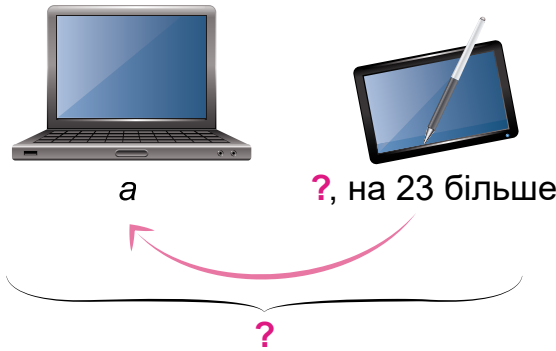

8. Гіпермаркет електроніки за тиждень продав a ноутбуків, а планшетів – на 23 більше.

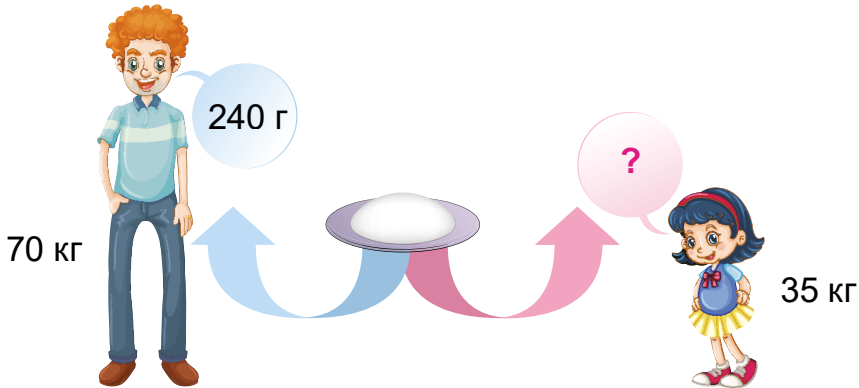
1) Склади вираз для обчислення кількості планшетів, які продав гіпермаркет.

2) Склади вираз для обчислення загальної кількості ноутбуків і планшетів, які продав гіпермаркет.

3) Обчисли кожен з виразів, якщо $a = 39$.

9. Сіль відіграє важливу роль у життєдіяльності організму. У тілі дорослої людини, що важить 70 кг, міститься близько 240 г солі. Скільки грамів солі міститься в тілі дитини, якщо її вага 35 кг?

10. Ганнуса записала двоцифрове число, яке містить різні цифри, а Миколка – число, записане тими самими цифрами, але у зворотному порядку. Потім діти від більшого числа відняли менше. Виявилось, що отримане число ділиться на 9. Досліді на прикладах, чи відбувається це для будь-якого двоцифрового числа.

Розряди чисел.

Розрядний склад багатоцифрового числа

1. Поясни, чим схожі й відмінні числа в кожному стовпчику.

7007	5423	70 005	720 027
70 007	5243	700 005	270 027

2. Прочитай числа в таблиці.

Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
					8
				8	0
			8	0	0
		8	0	0	0
	8	0	0	0	0
8	0	0	0	0	0

3. На якому місці в числі, відлічуючи справа наліво, пишуть прості одиниці, десятки, сотні, одиниці тисяч, десятки тисяч, сотні тисяч?

Одиниці називають **одиницями I розряду** і пишуть на **першому** місці справа.

Десятки називають **одиницями II розряду** і пишуть на **другому** місці справа.

Сотні називають **одиницями III розряду** і пишуть на **третьому** місці справа.

Одиниці тисяч називають **одиницями IV розряду** і пишуть на **четвертому** місці справа.

Десятки тисяч називають **одиницями V розряду** і пишуть на **п'ятому** місці справа.

Сотні тисяч називають **одиницями VI розряду** і пишуть на **шостому** місці справа.

4. Що означає цифра 8 у записі кожного з чисел таблиці у праві 2? А цифра 0?

Нуль у записі числа означає **відсутність** одиниці відповідного розряду.

Наприклад, у числі 70 318 цифра 0 стоїть на четвертому місці справа й означає відсутність одиниць IV розряду, тобто одиниць тисяч.

5. 1) Прочитай числа.

203 715   407 315   31 752   173 410   40 459

2) Випиши числа, які:

містять 5 од. II розряду;

містять 7 од. V розряду;

не містять одиниць IV розряду;

містять 5 од. I розряду і 7 од. IV розряду.

 6. Учні писали диктант. Коли вони написали 12 слів, то це склало $\frac{1}{6}$ частину всього диктанту. Скільки слів у диктанті? Скільки слів залишилося написати?

 7. Накресли в зошиті таблицю.

Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці

Запиши в таблицю число, яке містить:

1) 9 од. III розряду;

2) 7 од. VI розряду і 5 од. II розряду;

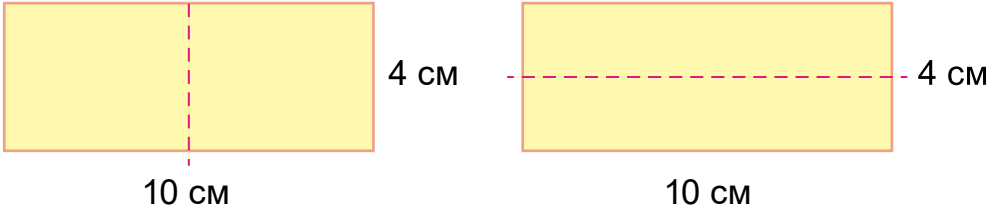
3) 3 од. V розряду і 2 од. I розряду;

4) 8 од. VI розряду 3 од. III розряду і 3 од. II розряду.

 8. Оксанка має 4 купюри по 20 грн. Зошит коштує 14 грн. Яку найбільшу кількість зошитів може купити дівчинка за свої гроші? Яку решту отримає?

9. Прямокутник зі сторонами 4 см і 10 см розрізали на два рівних прямокутники. Знайди периметр кожного з них. Розглянь два випадки.

Розряди та класи чисел.

Розрядний склад багатоцифрового числа

3 послідовних розрядів числа складають **класи**, по три розряди в кожному.

Перші три розряди: одиниці, десятки і сотні утворюють **клас одиниць**, або **перший клас**.

Другі три розряди: одиниці тисяч, десятки тисяч і сотні тисяч утворюють **клас тисяч**, або **другий клас**.

1. Розглянь таблицю розрядів і класів.

Другий клас – клас тисяч			Перший клас – клас одиниць		
Сотні тисяч	Десятки тисяч	Одиниці тисяч	Сотні	Десятки	Одиниці
VI розряд	V розряд	IV розряд	III розряд	II розряд	I розряд
3	7	9	8	1	2
			4	3	8
4	3	8	0	0	0
7	0	4	0	2	9
3	7	0	2	0	0

- 1) Прочитай кожне число. Поясни, скільки в ньому одиниць першого класу і скільки – одиниць другого класу.
- 2) Що означає кожна із цифр у записі першого числа?
- 3) Чим відрізняються друге та третє числа?
- 4) Що означають нулі в записі четвертого і п'ятого чисел?

2. Спиши числа й підкресли в кожному клас тисяч синім олівцем, а клас одиниць – зеленим.

402 700	2307	45 398	501 000
7111	19 125	119 125	777 411

3. Запиши цифрами число, яке містить:

- 1) 215 од. другого класу і 105 од. першого;
- 2) 819 од. другого класу і 97 од. першого;
- 3) 500 од. другого класу і 200 од. першого;
- 4) 3 од. другого класу і 3 од. першого.

4. 1) Марічка розмалювала 6 писанок за 2 год. Якою є продуктивність праці Марічки? Марко розмалював 9 писанок за 3 год. Якою є продуктивність праці Марка?

2) Друзі вирішили працювати разом. Скільки писанок, працюючи разом, вони розмалюють за 1 год? Скільки – за 4 год?

Марічка:

за 2 год

Марко:

за 3 год

5. Спиши числа й підкресли в кожному клас тисяч синім олівцем, а клас одиниць – зеленим.

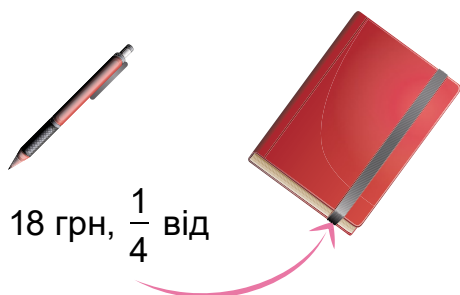
37 115	879 400	3999	902 000
3795	14 115	114 115	9001

6. Запиши цифрами числа, що містять:

- 1) 200 од. другого класу і 8 од. першого;
- 2) 20 од. другого класу і 80 од. першого;
- 3) 2 од. другого класу і 800 од. першого;
- 4) 280 од. першого класу.

7. Ручка коштує 18 грн, що становить $\frac{1}{4}$ вартості записника. Скільки має заплатити Мишко, який хоче купити дві такі ручки і записник?

8. Від квадрата Настя відрізала трикутник. Яким багатокутником може бути частина квадрата, що залишилася? Розглянь усі випадки.

Розкладання чисел на розрядні доданки. Утворення багатоцифрових чисел із розрядних доданків

Багатоцифрові числа так само, як дво- та трицифрові, можна розкласти на розрядні доданки. Наприклад:

$$2793 = 2000 + 700 + 90 + 3.$$

Числа 2000, 700, 90 і 3 у цій рівності називають **розрядними доданками**.

Розглянь ще рівності. Назви розрядні доданки.

$$207\ 382 = 200\ 000 + 7000 + 300 + 80 + 2$$

$$400\ 020 = 400\ 000 + 20$$

1. З'ясуй, чи правильно записано числа у вигляді суми розрядних доданків. У правильних рівностях назви розрядні доданки. У хибних рівностях зазнач помилки.

$$5931 = 5000 + 900 + 31$$

$$42\ 792 = 40\ 000 + 2000 + 700 + 90 + 2$$

$$72\ 300 = 70\ 000 + 2000 + 300$$

$$50\ 025 = 5000 + 20 + 5$$

2. Запиши числа сумою розрядних доданків.

- 1) 72 911   507 100   4002   590 002   473 029
2) 405 005   101 101   200 100   137 000   290 000

3. Запиши числа, подані сумою розрядних доданків.

- 200 000 + 30 000 + 50   20 000 + 3000 + 5
2000 + 300 + 50 + 5   200 000 + 30 + 5

4. Скільки цифр знадобиться для запису числа, найвищий розряд якого – сотні тисяч? десятки тисяч? сотні?

 5. Склади та розв'яжи задачу за коротким записом. Доповни числовими даними обернені задачі. Розв'яжи їх.

Задача	Перша обернена	Друга обернена
Було – 100 кг і 220 кг Витратили – 140 кг Залишилося – ? кг	Було – <input type="text"/> кг і <input type="text"/> кг Витратили – ? кг Залишилося – <input type="text"/> кг	Було – <input type="text"/> кг і ? кг Витратили – <input type="text"/> кг Залишилося – <input type="text"/> кг

 6. Запиши числа сумою розрядних доданків.

- 1) 43 020   415 000   190 005   37 215   4005
2) 470 470   503 503   270 000   45 001   500 005

 7. Запиши числа, подані сумою розрядних доданків.

- 300 000 + 7000 + 8   30 000 + 70 + 8
3000 + 700 + 80   300 000 + 70 000 + 800 + 8

 8. Учень мав 80 грн. $\frac{1}{5}$ цих грошей він витратив на придбання лінійки, а на решту вирішив купити ручки за ціною 7 грн. Скільки ручок він зможе придбати?

 9. Дізнайся, які числа «заховалися» за $\blacktriangle$, $\blacksquare$ і $\bullet$, якщо:

$\blacktriangle + \blacksquare - \bullet = 400$ $\blacktriangle - \blacksquare = 300$ $\blacksquare + 50 = 200$

Визначення загальної кількості одиниць певного розряду в числі

Розглянь схему та дай відповіді на запитання: скільки в числі всього тисяч? усього сотень? усього десятків? усього одиниць?

7 тис. 9 сот. 3 дес. 5 од.

79 сот. 3 дес. 5 од.

793 дес. 5 од.

7935 од.

7 тис.

79 сот.

793 дес.

7935 од.

Щоб дізнатися, скільки всього десятків у числі, треба закрити останню цифру справа. Число, що залишиться, покаже, скільки всього десятків у числі.

Чи зрозуміло тобі це правило?

1. Сформулюй правило про те, як дізнатися, скільки в числі всього сотень, усього тисяч тощо. Тобі допоможе схема.

← Скільки сот.? тис.? →

427 395 – це 4273 сот.

427 395 – це 427 тис.

← Скільки дес. тис.? сот. тис.? →

427 395 – це 42 дес. тис.

427 395 – це 4 сот. тис.

2. Розглянь числа. У яких із цих чисел виділено, скільки всього в числі десятків? сотень? тисяч?

4795   **115 317**   **420 142**   **317 115**   **5111**   **3178**

3. Визнач загальну кількість десятків, сотень, тисяч, десятків тисяч, сотень тисяч у поданих числах.

317 800   123 317   52 000   895 139   400 000

4. Розв'яжи рівняння.

1) $x - 217 = 37 \cdot 8$;

2) $x : 45 = 317 - 309$;

3) $2 \cdot x = 153 + 47$;

4) $x + 37 = 96 : 2$.

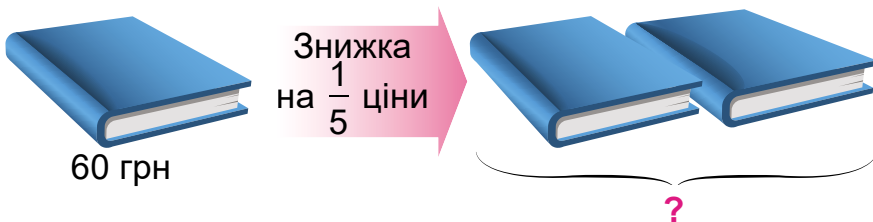

5. Перемалюй у зошит таблицю та заповни її.

Число	Скільки всього в числі				
	сотень тисяч	десятків тисяч	тисяч	сотень	десятків
125 319					
547 000					
900 010					
713 145					
270 004					

6. Олесь хотів придбати книжку за ціною 60 грн. Але під час розпродажу ціну на неї була знижено на $\frac{1}{5}$. Скільки має заплатити Олесь, купуючи дві такі книжки під час розпродажу?

7. Добери два таких числа, щоб вони були одночасно розв'язками як нерівності $x + 12 > 15$, так і нерівності $x \cdot 5 < 45$.

Порівняння багатоцифрових чисел

Порівнюючи багатоцифрові числа, застосовують такі правила.

- Якщо два багатоцифрових числа мають різну кількість цифр, то більшим буде те, у якого цифр більше.

Наприклад: $7398 > 985$;
 $15\ 139 < 100\ 172$.

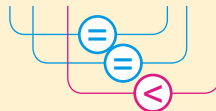

- Якщо два багатоцифрових числа мають однакову кількість цифр, то більшим є число, яке має більше одиниць у найвищому розряді. Якщо кількість одиниць у цьому розряді однакова, то порівнюють число одиниць у наступному, нижчому, розряді тощо.

Наприклад: $7815 > 6311$

$23\ 451 < 23\ 502$

- 1.** У кожній з пар чисел назви більше число.

5712 і 10 145

317 115 і 420 139

310 145 і 310 029

73 115 і 9197

2. $321 \bigcirc 3210$

$71\ 802 \bigcirc 9299$

$7280 \bigcirc 7028$

$73\ 145 \bigcirc 73\ 205$

$312\ 020 \bigcirc 412\ 010$

$15\ 728 \bigcirc 15\ 278$

$502\ 001 \bigcirc 502\ 010$

$61\ 000 \bigcirc 16\ 999$

- 3.** Запиши числа в порядку зростання. Поряд запиши букви, що їм відповідають, та прочитай прізвище української письменниці, перекладачки та громадської діячки. Дізнайся з інтернету про її життєвий та творчий шлях.

(Б) 150 107

(А) 207 001

(З) 97 113

(І) 159 317

(Л) 205 139

(А) 105 189

- 4.** Одна зі сторін прямокутника дорівнює 12 см, а його периметр – 40 см. Знайди сторону прямокутника, яка не дорівнює заданій.

5. $9039 \bigcirc 9093$

$35\ 305 \bigcirc 35\ 207$

$113\ 113 \bigcirc 111\ 131$

$12\ 777 \bigcirc 12\ 778$

$703\ 020 \bigcirc 703\ 002$

$15\ 888 \bigcirc 51\ 005$

6. Запиши числа в порядку спадання та прочитай назву річки, що протікає територією нашої країни.

(И) 192 300

(Я) 283 145

(Н) 99 817

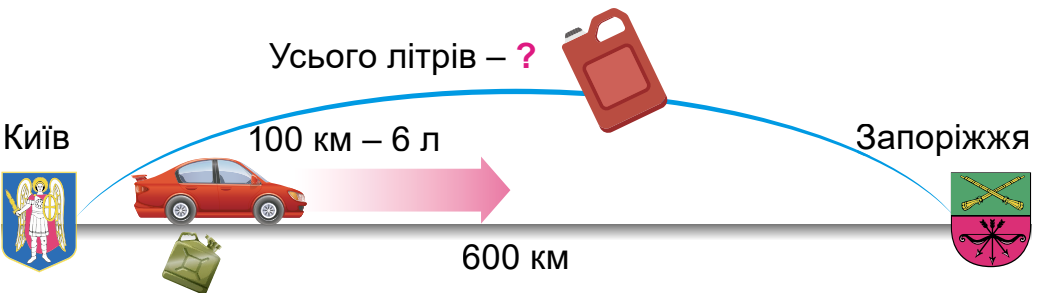
(С) 207 511

(Т) 302 157

(М) 192 307

7. Відстань від Києва до Запоріжжя становить близько 600 км. Родина вирішила поїхати на авто. Середня витрата бензину на 100 км становить 9 л. Скільки літрів бензину треба витратити на цю подорож?

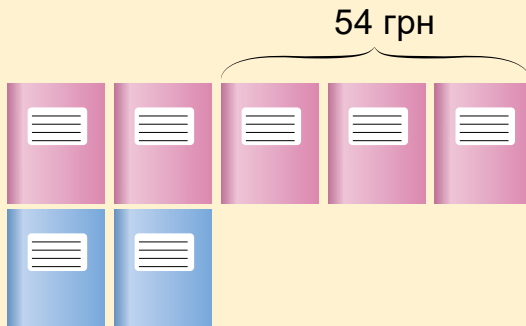

8. Олеся, Інна, Ілля та Павло влаштували турнір з настільного тенісу так, що кожний з друзів зіграв із кожним. Скільки тенісних матчів було зіграно?

Задачі на знаходження невідомого за двома різницями

Задача. Купили 5 зошитів у клітинку і 2 зошити в лінійку за однаковою ціною. За зошити у клітинку заплатили на 54 грн більше, ніж у лінійку. Яка ціна одного зошита?

Запишемо цю задачу у вигляді таблиці.

Зошити	Ціна одного зошита	Кількість зошитів	Вартість зошитів
у клітинку	?	5	?
у лінійку	?	2	?

одинкова

на 54 грн

Розв'язання. З умови нам відома одна різниця – вартості зошитів у клітинку та лінійку, це 54 грн. Однак можна дізнатися й ще одну різницю – кількості зошитів, а саме: на скільки більше купили зошитів у клітинку, ніж у лінійку:

$$5 - 2 = 3 \text{ (з.)}$$

За цими двома різницями можна знайти ціну одного зошита:

$$54 : 3 = 18 \text{ (грн.)}$$

Відповідь: 18 грн.

1. $28 : 2$ $39 : 3$ $40 : 4$ $42 : 2$
 $55 : 5$ $70 : 7$ $72 : 6$ $45 : 3$

2. На одній машині привезли 3 однакових мішки з картоплею, а на другій – 7 таких мішків. Маса мішків із картоплею на другій машині на 160 кг більша, ніж на першій. Яка маса одного мішка з картоплею?

3. З одного сувою пошили 9 однакових суконь, а з іншого – 7 таких суконь, причому в першому сувої тканини було на 6 м більше, ніж у другому. Скільки метрів тканини було в першому сувої і скільки – у другому?

4. Розв'яжи рівняння.

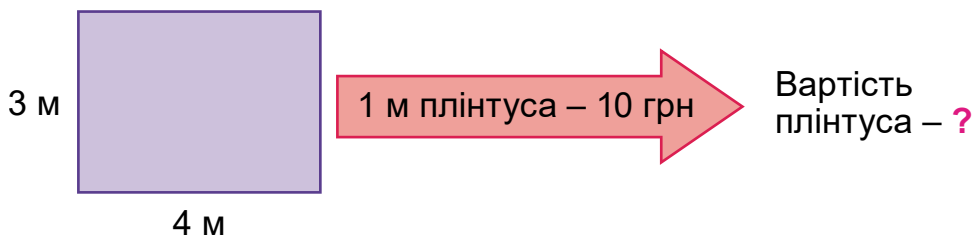
1) $(x - 215) + 310 = 630$ 2) $570 - (x + 20) = 360$
 3) $x \cdot 2 + 7 = 19$ 4) $x : 3 - 10 = 15$

5. Майстер виклав 2 ряди зеленої плитки і 5 таких самих рядів блакитної плитки. Усього він використав на

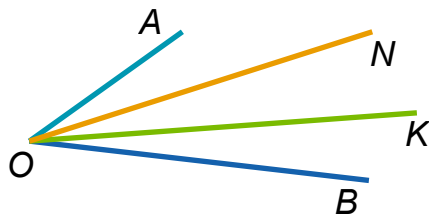
36 блакитних плиток більше, ніж зелених. Скільки плиток в одному ряді? Скільки майстер виклав зелених плиток і скільки – блакитних?

Плиток	Рядів	Плиток у ряді
 - ? - ? на 36 пл.	2 <hr/> 5	? однаково ?

- 6. Кімната має форму прямокутника зі сторонами 3 м і 4 м. Скільки гривень треба заплатити за плінтус у цю кімнату, якщо ціна 1 м плінтуса – 10 грн?

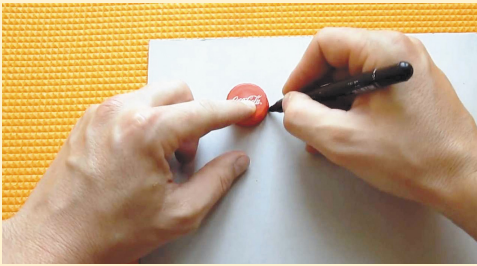

- 7. У середині кута AOB Галинка провела промені ON і OK . Запиши всі кути, які утворилися.

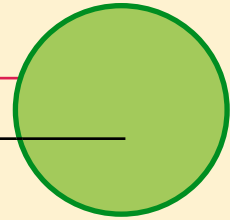
Круг і коло

Щоб накреслити коло, можна обвести по контуру деякий предмет круглої форми (кришку, монету, обідок тарілки тощо).

Коло

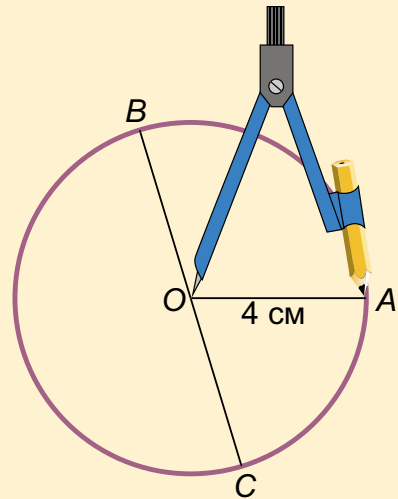
Круг

Креслити коло зручно за допомогою циркуля. Установимо розгин циркуля 4 см. Поставимо вістря циркуля нерухомо на папір та зробимо ним повний оберт. Тоді грифель циркуля опише замкнену криву – **коло**.

Точку O , у якій нерухомо перебувало вістря циркуля, називають **центром кола**. Усі точки, що лежать на колі, розташовані на однаковій відстані від центра кола.

Відрізок, що з'єднує центр кола з деякою точкою кола, називають **радіусом кола**. На малюнку OA – радіус кола.

Усі радіуси кола рівні між собою.

Радіус кола задають розгином циркуля. Відрізок, що з'єднує дві точки кола і проходить через його центр, називають **діаметром кола**. На малюнку CB – діаметр кола.

Усі діаметри кола рівні між собою.

Діаметр кола удвічі більший за його радіус.

- З** 1. Знайди діаметр кола, якщо його радіус дорівнює:
- 1) 2 см;   2) 15 см;   3) 3 дм;   4) 1 м.
- З** 2. Знайди радіус кола, якщо його діаметр дорівнює:
- 1) 8 см;   2) 20 см;   3) 4 дм;   4) 2 м.

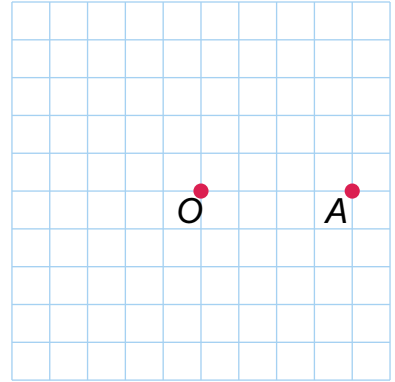
3. Познач точки O та A в зошиті, як показано на малюнку.

1) Побудуй коло із центром у точці O і радіусом OA .

2) Вимірй довжину радіуса OA .

3) Проведи діаметр MN кола та вимірй його довжину.

4) Чи підтвердився висновок, що діаметр удвічі більший за радіус?

4. Побудуй коло:

1) радіус якого дорівнює 3 см;

2) діаметр якого дорівнює 1 дм.

5. До кожної нерівності добери по два розв'язки.

1) $x + 17 < 25$;

2) $x - 4 > 11$;

3) $y \cdot 7 < 50$.

6. Знайди:

1) діаметр кола, якщо його радіус дорівнює 15 см;

2) радіус кола, якщо його діаметр дорівнює 42 см.

7. Побудуй коло, у якого:

1) радіус дорівнює 4 см; 2) діаметр дорівнює 6 см.

8. Марта має 5 купюр по 20 грн, а Олена – 3 купюри по 50 грн. Подруги склали свої гроші та купили м'яч, отримавши 13 грн решти. Скільки коштує м'яч?

– 5 к.

– 3 к.

Решта – 13 грн

9. Розв'яжи математичний ребус. Їх уперше придумав відомий майстер головоломок, англієць Генрі Дьюдені. Дізнайся в інтернеті більше про історію виникнення головоломок.

$$\begin{array}{r}
 + \quad \text{AB} \\
 \quad \text{BC} \\
 \hline
 \text{ABC}
 \end{array}$$

Письмове додавання та віднімання багатозначних чисел на основі нумерації

1. Виконай дії.

- 1) $200\ 000 + 5\ 000 + 70 + 1$;   2) $70\ 000 + 20\ 000$;
 3) $30\ 000 + 300 + 5$;   4) $800\ 000 + 100\ 000$;
 5) $70\ 000 - 20\ 000$;   6) $500\ 000 - 200\ 000$.

2. Розв'яжи рівняння.

- 1) $x - 26\ 000 = 62\ 000$;   2) $x + 370\ 000 = 470\ 000$;
 3) $320\ 000 - x = 260\ 000$;   4) $25\ 000 + x = 63\ 000$.

3. Обчисли та прочитай прізвище видатного хірурга, ученого, педагога, почесного громадянина Києва.

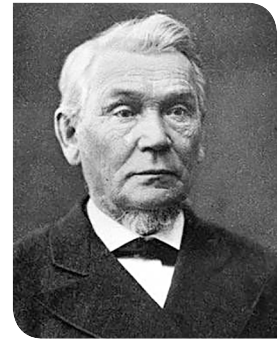
В $370\ 000 - 190\ 000 + 520\ 000$

А $52\ 000 - 13\ 000$

Є $720\ 000 - 390\ 000$

Р $67\ 000 + 15\ 000$

К $270\ 000 + 380\ 000$

650 000	39 000	82 000	39 000	700 000	39 000	330 000	700 000
?	?	?	?	?	?	?	?

4. Першого дня велосипедистка їхала 2 год зі швидкістю 15 км/год, а другого – 3 год зі швидкістю 12 км/год. Якого дня вона проїхала більшу відстань і на скільки кілометрів?

5. Виконай дії.

- 1) $50\ 000 + 200 + 10 + 7$;   2) $400\ 000 + 500\ 000$;
 3) $300\ 000 + 7\ 000 + 20$;   4) $30\ 000 + 50\ 000$;
 5) $90\ 000 - 80\ 000$;   6) $400\ 000 - 200\ 000$.

6. $30\ 000 + 45\ 000$ $\bigcirc$ $92\ 000 - 13\ 000$

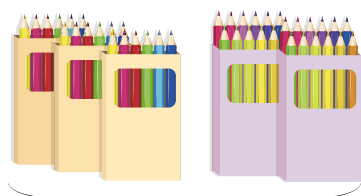
$320\ 000 - 270\ 000$ $\bigcirc$ $12\ 000 + 38\ 000$

$470\ 000 - 350\ 000$ $\bigcirc$ $100\ 000 + 30\ 000$

$10\ 000 + 7\ 000 + 40 + 3$ $\bigcirc$ $33\ 000 - 15\ 000$

 7. Три кур'єри мають доставити адресатам 6 пакунків, вага яких 1 кг, 3 кг, 4 кг, 7 кг, 8 кг і 10 кг. Як їм розподілити пакунки, щоб у кожного маса вантажу була однаковою?

 8. У 3 малих і 2 великих коробках 42 кольорових олівці, а в 6 малих і 2 великих коробках – 60 кольорових олівців. Скільки олівців окремо в одній малій та в одній великій коробці?

42 ол.

60 ол.

Множення та ділення на 10, 100, 1000, 10 000 і 100 000

Як ти вже знаєш, щоб помножити число на 10, слід до нього праворуч приписати 0:

$$4 \cdot 10 = 40; \quad 17 \cdot 10 = 170 \text{ і т. ін.}$$

Використовуючи переставну та розподільну властивості множення, можна записати:

$$4 \cdot 100 = (4 \cdot 10) \cdot 10 = 40 \cdot 10 = 400;$$

$$4 \cdot 1000 = (4 \cdot 100) \cdot 10 = 400 \cdot 10 = 4000 \text{ і т. ін.}$$

Отже, маємо правило.

Щоб помножити число на 10, 100, 1000, 10 000 або 100 000, треба до нього праворуч приписати відповідно один, два, три, чотири або п'ять нулів.

Наприклад: $12 \cdot 100 = 1200$; $37 \cdot 10\,000 = 370\,000$.

Оскільки $12 \cdot 100 = 1200$, то $1200 : 100 = 12$;

Оскільки $37 \cdot 10\,000 = 370\,000$, то $370\,000 : 10\,000 = 37$.

Звідси маємо правило.

Щоб поділити число, яке закінчується нулями, на 10, 100, 1000, 10 000 або 100 000, треба відкинути в записі числа праворуч відповідно один, два, три, чотири або п'ять нулів.

Наприклад: $13\ 000 : 1000 = 13$; $300\ 000 : 10\ 000 = 30$.

1. $190 : 10$ $50 \cdot 100$ $3200 : 100$ $17 \cdot 1000$

2. Збільш:

1) 3118 у 10 разів;

2) 105 у 1000 разів;

3) 37 у 100 разів;

4) 3 у 10 000 разів.

3. Зменш:

1) 320 000 у 10 разів;

2) 320 000 у 1000 разів;

3) 320 000 у 100 разів;

4) 320 000 у 10 000 разів.

4. $5209 \cdot 10$

$19 \cdot 10\ 000$

$7 \cdot 100\ 000$

$417 \cdot 100$

$317\ 000 : 10$

$317\ 000 : 100$

5. Христинка купила a зошитів у клітинку за ціною 21 грн і b зошитів у лінійку за ціною 18 грн. Склади вираз для обчислення загальної суми грошей, які заплатила Христинка. Обчисли значення виразу, якщо $a = 3$; $b = 2$.

6. $5 \cdot 10\ 000$ $900\ 000 : 100\ 000$ $17 \cdot 100$

$3195 \cdot 10$

$380\ 000 : 1000$

$31\ 700 : 10$

7. Розв'яжи рівняння.

$x \cdot 1000 = 3000$

$x : 100 = 300$

$50\ 000 : x = 1000$

8. Олесь та Оля живуть в одному дев'ятиповерховому будинку, у якому 4 під'їзди і на кожному поверсі по 4 квартири. Олесь живе у 48 квартирі, а Оля – у 103. У якому під'їзді та на якому поверсі живе кожний з друзів?

9. 3 курки за 3 дні знесли 3 яйця. Скільки яєць знесуть 9 курок за 9 днів?

Письмове множення та ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число на основі нумерації

Розглянь множення та ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число.

$$\underline{3000 \cdot 2 = 6000}$$

$$3 \text{ тис.} \cdot 2 = 6 \text{ тис.}$$

$$\underline{8000 : 4 = 2000}$$

$$8 \text{ тис.} : 4 = 2 \text{ тис.}$$

$$\underline{17\ 000 \cdot 3 = 51\ 000}$$

$$17 \text{ тис.} \cdot 3 = 51 \text{ тис.}$$

$$\underline{420\ 000 : 2 = 210\ 000}$$

$$420 \text{ тис.} : 2 = 210 \text{ тис.}$$

Чи зрозумілі тобі ці обчислення?

1. Обчисли.

$$400 \cdot 2$$

$$800 : 8$$

$$3000 \cdot 3$$

$$4000 : 2$$

$$20\ 000 \cdot 3$$

$$10\ 000 : 5$$

2. Виконай дії.

$$2000 \cdot 4$$

$$20\ 000 \cdot 4$$

$$200\ 000 \cdot 4$$

$$4000 : 2$$

$$40\ 000 : 2$$

$$400\ 000 : 2$$

3. $3000 \cdot 4$ $2000 + 9000$

$20\ 000 : 2$ $3000 \cdot 3$

$600\ 000 : 2$ $100\ 000 \cdot 3$

$90\ 000 - 20\ 000$ $80\ 000 : 2$

4. Розв'яжи рівняння.

$$x : 7 = 20\ 000$$

$$90\ 000 : x = 3$$

$$4 \cdot x = 800\ 000$$

5. Побудуй за допомогою косінця прямий кут AOB . Проведи промінь OM так, щоб кут MOA був гострий, а кут MOB – тупий.

6. Виконай дії.

$$30\ 000 \cdot 4$$

$$9000 : 2$$

$$200\ 000 \cdot 3$$

$$400\ 000 : 2$$

$$5000 \cdot 2$$

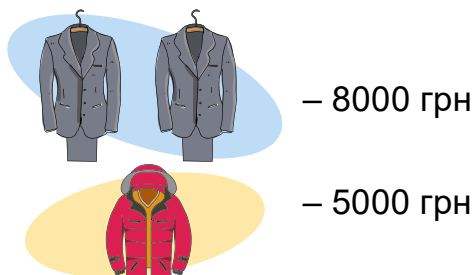
$$10\ 000 : 2$$

$$70\ 000 \cdot 5$$

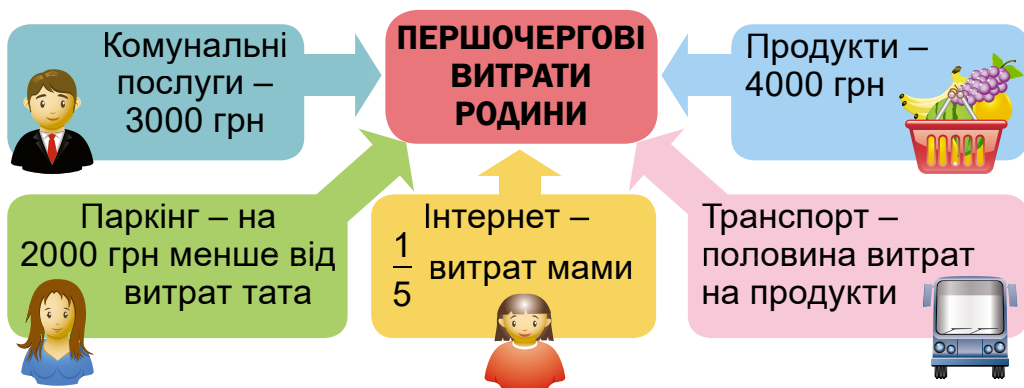
$$40\ 000 : 4$$

7. Два однакових костюми коштують разом 8000 грн, а куртка – 5000 грн. Що дорожче – костюм чи куртка? На скільки гривень?

- 8. Щомісяця тато сплачує 3000 грн за комунальні послуги, а мама – на 2000 грн менше за паркінг. Витрати сестри на інтернет складають $\frac{1}{5}$ витрат мами. На продукти родина витрачає 4000 грн, на транспорт – половину витрат на продукти. Порахуй першочергові витрати родини щомісяця.

- 9. У шухляді лежить 8 пар чорних шкарпеток та 4 пари синіх. Яку найменшу кількість шкарпеток треба навмання взяти із шухляди, щоб серед них була хоча б одна пара шкарпеток однакового кольору?

Задачі на знаходження четвертого пропорційного

Розглянь задачу на знаходження четвертого пропорційного.

Задача. У двох однакових коробках 16 олівців. Скільки олівців у 6 таких коробках?

Короткий запис задачі у вигляді таблиці можна подати так:

Кількість олівців у коробці	Кількість коробок	Загальна кількість олівців
Однакова	2	16
	6	?

Або скорочено так:

2 кор. – 16 ол.

6 кор. – ? ол.

Один зі способів розв'язання задачі ти знаєш – це спосіб зведення до одиниці. Пригадай **розв'язання**:

1) $16 : 2 = 8$ (ол.) – в одній коробці;

2) $6 \cdot 8 = 48$ (ол.) – у 6 коробках.

Відповідь: 48 олівців.

Цю задачу можна розв'язати виразом: $16 : 2 \cdot 6 = 48$ (ол.).

Подана задача розв'язується й іншим способом.

Дізнаємося, у скільки разів число 6 більше за число 2.

Маємо: $6 : 2 = 3$ (р.). Тобто кількість коробок з олівцями збільшилась у 3 рази. Тому в 3 рази має збільшитися й кількість олівців.

Отже, у 6 коробках олівців буде: $16 \cdot 3 = 48$ (ол.).

Оформити це **розв'язання** можна так:

1) $6 : 2 = 3$ (р.) – у стільки разів стало більше коробок.

2) $16 \cdot 3 = 48$ (ол.) – у 6 коробках.

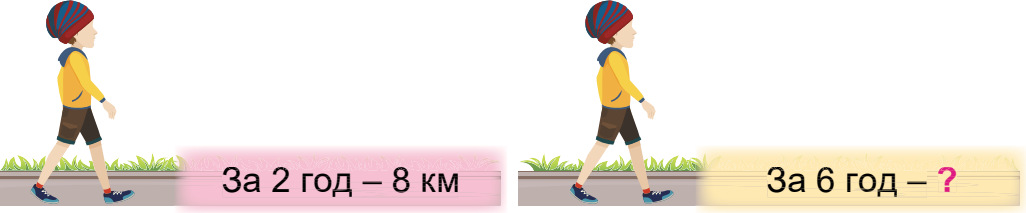
Відповідь: 48 олівців.

У 4 класі є задачі, які можна розв'язати лише першим способом, лише другим способом, і першим, і другим способами.

1. За 3 тістечка заплатили 36 грн. Скільки коштуватимуть 5 таких тістечок? Скільки тістечок можна купити на 48 грн?

2. Розв'яжи задачу двома способами.

Пішохід за 2 год пройшов 8 км. Скільки кілометрів він пройде за 6 год за такої самої швидкості?

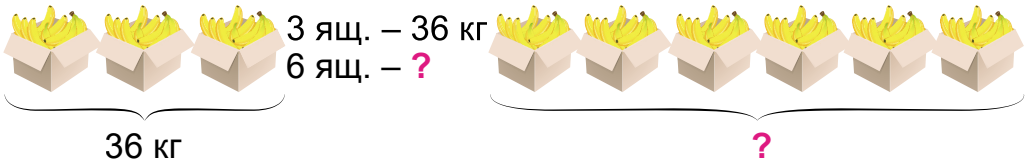

 3. У 2 однакових банках 7 кг меду. Скільки кілограмів меду у 12 таких банках?

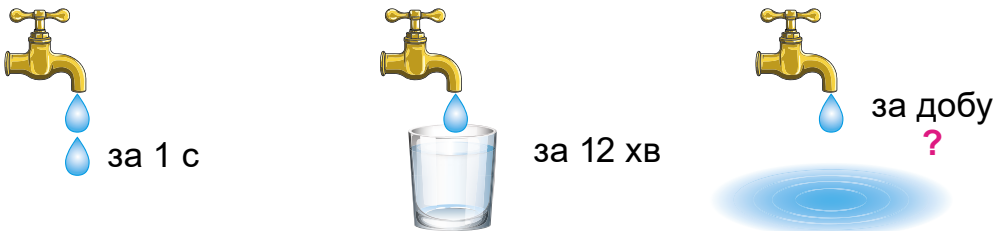
 4. $39 \cdot 7$ $120 : 3$ $45 \cdot 8$ $64 : 4$ $57 \cdot 0$ $75 : 5$
 $360 : 4$ $27 \cdot 6$ $72 : 6$ $83 \cdot 5$ $84 : 84$ $92 \cdot 3$

 5. 5 банок уміщують 15 л води. Скільки води вміщують 7 таких банок? Скільки банок уміщують 27 л води?

 6. Розв'яжи задачу двома способами.
 У 3 однакових ящиках 36 кг бананів. Скільки кілограмів бананів у 6 таких ящиках?

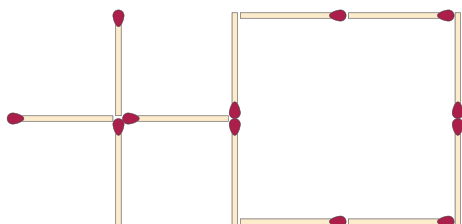
 7. В однієї родини вдома пошкоджено водопровідний кран. За 1 с з нього капає 2 краплі води, а за 12 хв набігає повна склянка. Скільки води втрачається за добу? Що треба зробити, щоб уникнути цих втрат?

Підказка. Місткість 5 склянок води становить 1 л.

8. Переклади у фігурі на малюнку 5 сірників так, щоб отримати 3 квадрати.

Перевір свої досягнення

1. Запиши число, яке складається з:

- 1) 7 тис. 2 сот. 3 дес. і 8 од.;
- 2) 5 сот. тис., 4 од. тис. 3 сот. і 2 од.;
- 3) 2 дес. тис., 8 сот. і 5 дес.;
- 4) 4 сот. тис. 2 дес. тис., 2 дес. і 4 од.

2. Запиши числа сум розрядних доданків.

- 1) 27 513;   2) 52 030;   3) 105 000;   4) 700 007.

3. Обчисли.

- 1) $25\ 000 + 44\ 000$;   2) $300\ 000 + 2\ 000 + 13 + 1$;
- 3) $429\ 000 - 115\ 000$;   4) $37\ 000 - 19\ 000$.

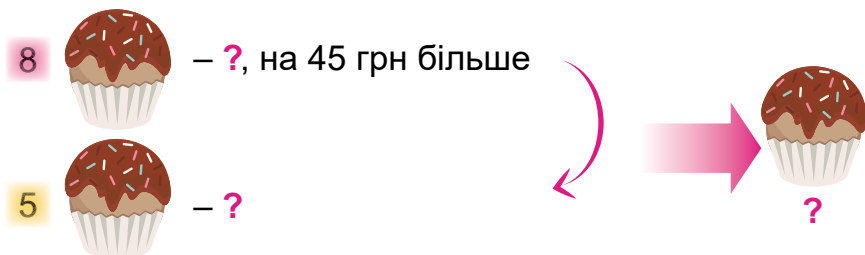
4. Розв'яжи рівняння. Постав розв'язки в порядку зростання.

$$x - 12\ 000 = 39\ 000$$

$$12\ 000 + x = 57\ 000$$

$$10 \cdot x = 380\ 000$$

5. 8 однакових тістечок коштують на 45 грн більше, ніж 5 таких самих тістечок. Скільки коштує одне тістечко?

ОДИНИЦІ ВИМІРЮВАННЯ ВЕЛИЧИН. ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ БАГАТОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ

Навчальний проєкт «Традиційні системи мір»

Дізнайся з інтернету про різні системи мір та підготуй доповідь (презентацію) на вибір.

1. Українська (руська) система мір.

З'явилася у 10 ст. Використовувалася на теренах Лівобережної України до кінця 17 ст., а у Правобережній Україні – до кінця 18 ст.

2. Англійська система мір.

З'явилася у 15 ст. Використовується й дотепер у Великій Британії, США та деяких інших країнах.

Ўнція

3. Одиниці вимірювання Стародавньої Греції та Риму.

Виникли в часи розквіту Давньогрецької держави близько 4 ст. до нової доби.

Лікоть

Бáрель

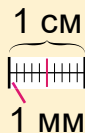
Одиниці вимірювання довжини. Співвідношення між ними

Ти вже знаєш такі одиниці вимірювання довжини: **сантимéтр**, **децимéтр**, **метр**, **кіломéтр**. Щоб точно вимірювати невеликі предмети, використовують одиницю вимірювання довжини – **мілімéтр**.

В 1 см – десять міліметрів.

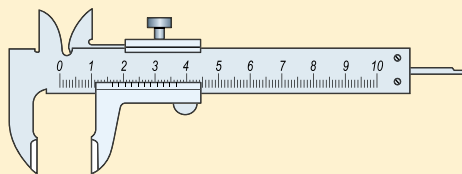
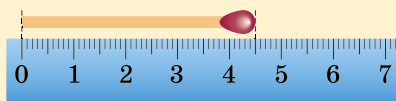
Слово *міліметр* скорочують так: **мм** (без крапки).
Наприклад: 7 мм, 2 см 3 мм.

На малюнку зображено смужку завдовжки 1 см, яку поділено на міліметри.

$$1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$$

Вимірювати в міліметрах можна за допомогою лінійки із сантиметрами та міліметрами, штангенциркуля тощо.

Довжина сірника на малюнку зліва дорівнює 4 см 5 мм, або 45 мм.

Основною одиницею довжини є **метр**. Інші одиниці довжини пов'язані з метром так:

$$1 \text{ м} = 10 \text{ дм} = 100 \text{ см} = 1000 \text{ мм}$$

$$1 \text{ км} = 1000 \text{ м}$$

Тому легко пояснити префікси зменшення:

та префікс збільшення:

деци – у 10 разів менше від метра;

кіло – у 1000 разів більше за метр.

санти – у 100 разів менше від метра;

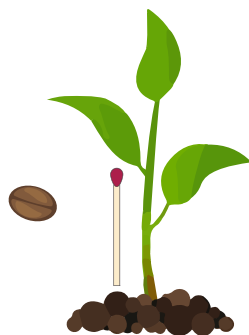
мілі – у 1000 разів менше від метра.

У 1. Скільки міліметрів у 2 см? у 7 см? у 5 см 3 мм?

У 2. Скільки міліметрів в 1 дм? у 3 дм? у 3 м?

3. За допомогою лінійки дізнайся довжину зернятка кави, сірника, висоту рослини на малюнку.

4. Побудуй відрізок *AB* завдовжки 18 мм та відрізок *CD*, довжина якого на 21 мм більша.

★ 5. Скільки міліметрів в $\frac{1}{2}$ см? $\frac{1}{4}$ дм? $\frac{1}{5}$ м?

✍ 6. Виконай дії письмово.

$$\begin{array}{r} + 328 \\ + 751 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 339 \\ + 252 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 287 \\ + 354 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 937 \\ - 825 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 874 \\ - 615 \\ \hline \end{array}$$

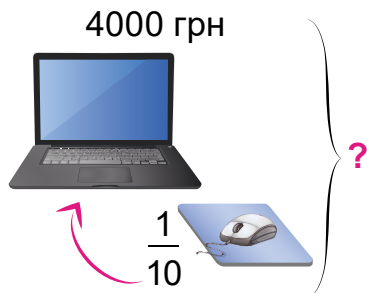
$$\begin{array}{r} - 549 \\ - 198 \\ \hline \end{array}$$

🏠 7. За допомогою лінійки з міліметрами вимірй довжину деяких трьох предметів з твого оточення (олівця, пеналу, гумки тощо).

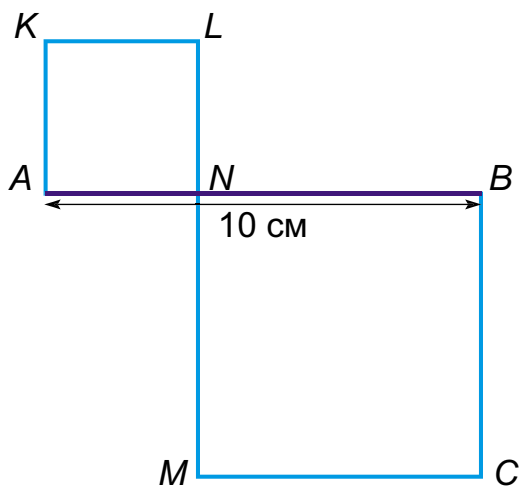

 8. Побудуй відрізок MN завдовжки 47 мм та відрізок KL , довжина якого на 17 мм менша.

 9. Ноутбук коштує 4000 грн. Ціна мишки з килимком становить $\frac{1}{10}$ ціни ноутбуку. Скільки гривень треба заплатити за ноутбук та мишку з килимком разом?

 10. Довжина відрізка AB дорівнює 10 см. $AKLN$ і $NBCM$ – квадрати. Знайди довжину синьої ламаної.

Одиниці вимірювання маси. Співвідношення між ними

Ти вже знаєш такі одиниці вимірювання маси, як **кілограм** та **цэнтнер**.

Масу предметів, легших за 1 кг, вимірюють у **грамах**.

В 1 кг – тисяча грамів.

Слово *грам* скорочують так: **г** (без крапки).

Наприклад: 13 г; 17 г; 495 г.

Крім центнера, є ще одна, більша за кілограм, одиниця вимірювання маси – **тoнна**.

В 1 т – тисяча кілограмів.

Слово *тонна* скорочують так: **т** (без крапки).

Наприклад: 5 т; 17 т; 2 т 175 кг.

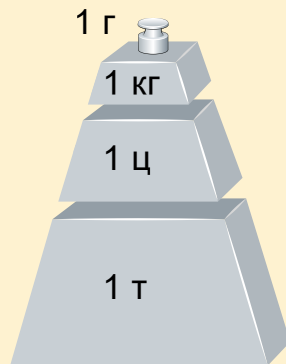
Основною одиницею вимірювання маси є **кілограм**.

Інші одиниці маси пов'язані з кілограмом так:

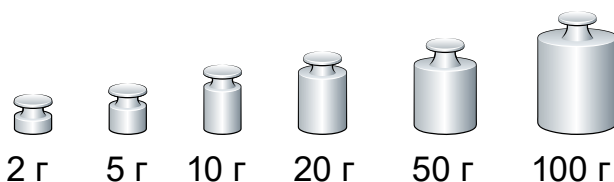
$$1 \text{ кг} = 1000 \text{ г}$$

$$1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$$

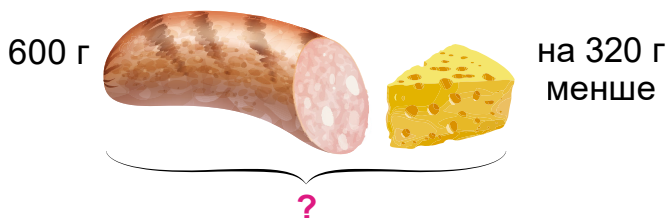
$$1 \text{ т} = 1000 \text{ кг}$$

1. Скільки грамів у 3 кг? у 10 кг?
2. Скільки кілограмів у 5 ц? у 5 т? у 7 ц? у 9 т?
3. За малюнком розкажи, які гирьки та скільки треба взяти, щоб зважити предмет масою 6 г; 45 г; 150 г; 280 г; 500 г.

4. Олесь купив 600 г ковбаси, а сиру – на 320 г менше. Знайди масу всієї покупки.

5. Маса мішка з картоплею становить 50 кг. Знайди масу 8 таких мішків у центнерах. Знайди масу одного мішка картоплі у грамах. Яка маса 10 таких мішків картоплі в тоннах?

1 міш. – 50 кг, ? г
8 міш. – ? ц
10 міш. – ? т

 6. Скільки кілограмів у $\frac{1}{2}$ ц? $\frac{1}{5}$ ц? $\frac{1}{10}$ т?

 7. Обчисли.

1) $39 \cdot 8 - 27 \cdot 5$

2) $(542 - 488) : 3$

3) $9 \cdot (12 + 37) - 327$

4) $(11 + 7) : (101 - 99)$

 8. Спиши, заповнюючи пропуски.

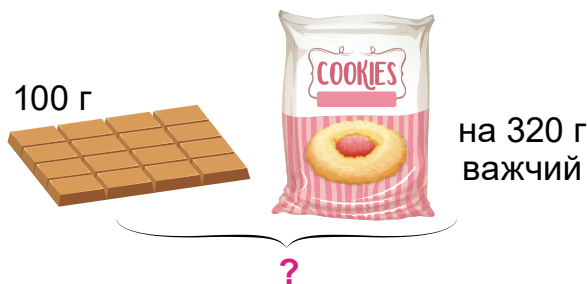
7 кг = г

13 кг = г

9 ц = кг

4 т = кг

 9. Шоколадка важить 100 г, а пакет печива – на 320 г важчий. Знайди загальну масу шоколадки й пакету печива.

 10. П'ятитонна вантажівка може перевезти весь урожай зерна за 4 рейси. За скільки рейсів це зерно зможе перевезти двотонна вантажівка?

 11. У числах стерли кілька цифр, замінивши їх зірочками. Порівняй ці числа.

- 1) 32^{***} і 34^{***} ;   2) $^{**}1^{*}$ і 9^{**} ;
3) $5^{*}7^{**}$ і 598^{**} ;   4) 91^{***} і $^{*}07^{**}$.

Одиниця вимірювання місткості

Пригадай одиницю вимірювання місткості. Це **літр**. У старших класах ти ознайомишся й з іншими одиницями вимірювання місткості.

3 л

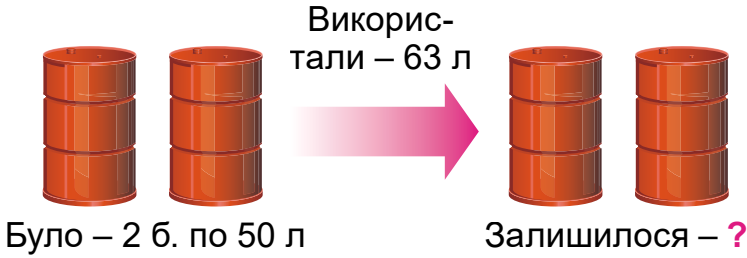

8 л

1 л

1. У двох баках було по 50 л води. Для поливу городу використали 63 л. Скільки літрів води залишилося в баках?

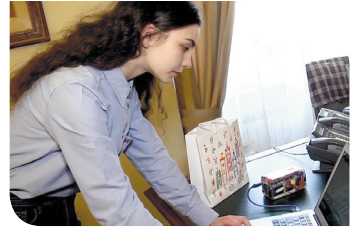

2. Родина заготовила на зиму яблучний сік: 7 банок по 3 л та 5 банок по 2 л. Скільки всього літрів соку на зиму заготовила родина?

3. 50 л вишневого компоту треба розлити у трилітрові та дволітрові банки так, щоб кількість банок була найменшою. Як це зробити?

4. Львів'янка Софія Петришин винайшла пристосування, яке перетворює цифрову інформацію на шрифт для незрячих і полегшить їм спілкування зі світом. Розв'яжи рівняння. Знайди різницю $x - y$ та дізнайся, скільки років було Софії на момент винаходу.

$$x - 352 = 139$$

$$y + 139 = 614$$

5. У бочці було 30 л води. Туди долили 3 відра по 8 л. Скільки води стало в бочці?

6. До свята придбали 6 пакетів яблучного соку по 3 л і 4 пакети айвового соку по 2 л. На скільки більше літрів яблучного соку придбали, ніж айвового?

7. Гумові автопокришки зношуються, унаслідок чого щороку кожне легкове авто розсіює в повітря до пів кілограма гумового пилу. Скільки кілограмів гумового пилу можуть розсіяти за рік усі легкові авто містечка на 30 000 мешканців, якщо легковик є в кожного шостого мешканця?

8. Олеся двічі поспіль підкинула гральний кубик. Запиши всі можливі послідовності, які вона могла отримати. Скільки цих послідовностей? У скількох випадках сума очок на кубиках дорівнює 7? більша за 10?

Одиниці вимірювання часу. Співвідношення між ними

Ти вже знаєш такі одиниці вимірювання часу: **хви́лина**, **годі́на**, **доба́**, **ті́ждень**, **місяць**, **рік**, **столі́ття**.

Пригадай:

1 год = 60 хв

1 доба = 24 год

1 тиж. = 7 діб

1 ст. = 100 р.

Проміжки часу, менші за хвилину, вимірюють у **секундах**.

Слово *секунда* скорочують так: **с** (без крапки).

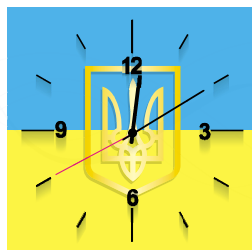
1 хв = 60 с

Секунди можна побачити на деяких електронних та механічних годинниках. У механічних годинниках секундну стрілку зазвичай роблять тоншою за хвилину.

Обидва годинники на малюнках – електронний та механічний – показують 14 год 10 хв 35 с.

- 1.** Визнач у годинах, хвилинах і секундах час, який показує кожний годинник.

- 2.** Вирази в секундах.

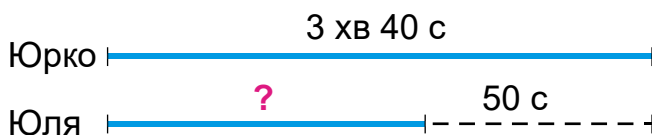
$$3 \text{ хв} = \square \text{ с}$$

$$2 \text{ хв } 10 \text{ с} = \square \text{ с}$$

$$10 \text{ хв} = \square \text{ с}$$

$$7 \text{ хв } 40 \text{ с} = \square \text{ с}$$

- 3.** Юрко розв'язав рівняння за 3 хв 40 с, а Юля – на 50 с швидше. За скільки часу розв'язала рівняння Юля?

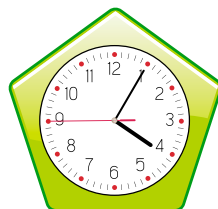
- 4.** Петрик та Оля за 10 хв зліпили разом 6 вареників. Скільки вареників, працюючи разом так само, діти зліплять за 1 год? за 2 год?

- 5.** До кожної задачі склади рівняння та розв'яжи його.

1) Наприкінці першого семестру у школі було 237 учнів, а на початку другого семестру стало 245 учнів. Скільки нових учнів прийшло до школи під час зимових канікул?

2) Коли купили продуктів на 237 грн, залишилося ще 245 грн. Скільки грошей було спочатку?

- 6.** Запиши в годинах, хвилинах та секундах час, який показує кожний годинник.

 7. Марко за 15 с зробив 4 присідання. Скільки присідань за такого темпу він зробить за 1 хв? за 3 хв?

 8. **Проектна діяльність.** Дізнайся приблизну кількість учнів, які навчаються у твоїй школі. На скільки дерев збільшиться шкільний (сільський або міський) сквер, якщо кожен учень твоєї школи посадить по 2 дерева?

 9. Знайди закономірність, за якою записано числа в ряді, та доповни її двома наступними числами.

9000; 6000; 8000; 5000; 2000; ; .

15 с – 4 пр.
1 хв – ?

ЗМІСТ

Частина 1

<i>Привіт, друзі!</i>	3
Узагальнення та систематизація знань за 1–3 класи	4
Нумерація багатоцифрових чисел	28
Одиниці вимірювання величин. Додавання та віднімання багатоцифрових чисел	67
Множення багатоцифрових чисел на одноцифрове	99